

H A N D E L I N G E N

VAN DE

SYNODE

DER

CHRISTELIJK AFGESCHIEDENE GEREFORMEERDE KERK

IN

N E D E R L A N D ,

gehouden van den 16^{den} tot den 23sten Juni 1869,

TE

MIDDELBURG.

—m—o—p—m—

TE KAMPEN, BIJ
S. VAN VELZEN JR.

1869.

977

71

0000

VOORWOORD

De Algemeene Synode der Christelijke Gereformeerde Gemeenten in ons Vaderland, gehouden te Middelburg, den 16 Juni en volgende dagen, heeft ons opgedragen, om hare handelingen door den druk gemeen te maken; opdat de gemeenten kennis kunnen nemen van het werk door hare opzieners verricht, en ook anderen mogen zien, dat onze kerk in leer en regeering zich openbaart als de Gereformeerde Kerk in Nederland.

Behalve dat alle de Provinciën door hare afgevaardigden waren vertegenwoordigd, mocht de Synode zich weder verheugen in de aanwezigheid van deputaten van zusterkerken uit het buitenland. De Vereenigde Presbyteriaansche Kerk in Schotland had op onze uitnoodiging vier afgevaardigden benoemd, om de groete dier Kerk aan de onze over te brengen, en de Kerkelijke gemeenschap te onderhouden. Evenzoo was de Reformed Church (Gereformeerde Kerk) in N. Amerika door één, en de Oud Gereform. Kerk in Pruissen door twee afgevaardigden vertegenwoordigd.

Hoewel er belangrijke zaken ter behandeling waren, waarover de gedachten wel eens uitéén liepen, is toch de broederlijke liefde niet één oogenblik gestoord, en de meeste besluiten werden met groote éénstemmigheid genomen.

Waren er enkele zaken, die het Christelijke gevoel smartelijk aandeden, en inzonderheid dat de Synode zich gedrongen zag één leeraar onzer Kerk, om zijne willekeurige en onkerkelijke handelingen, onze kerkelijke gemeenschap te ontzeggen, en de afzetting van eenen anderen te bekrachtigen; groot daarentegen was de blijdschap toen eene scheure, die jaren lang had

bestaan, werd geheeld, en eene vereeniging werd getroffen met broeders, die in leer en regeering met ons ten volle overeenstemmen; terwijl slechts punten van ondergeschikt belang ons gescheiden hielden. Die vereenigde kerk zal zich voortaan onder den naam van *Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland* naar buiten openbaren, en zoodoende zal aan de begeerte van de meeste Provincien, om zich onder een meer passenden naam, ook aan de Hooge Regeering, kenbaar te maken, worden voldaan.

De Eerw. DR. BRUCE, Moderator van de laatst gehouden Synode der Vereenigde Presbyteriaansche Kerk in Schotland, zeide aan het slot van zijne toespraak:

„Vooral hebben wij ons verheugd bij het gezicht van de vereeniging, die dezen dag onder u getroffen werd. Wij vertrouwen dat die het voortteeken en de belofte zal zijn van vele andere vereenigingen, die zeer noodzakelijk zijn in de verdeelde Kerk van Christus.”

Moge dit vertrouwen worden bevestigd, opdat in deze dagen van strijd, de geloovigen zich allen onder één banier scharen, om met vereende krachten aan den gemeenschappelyken vijand het hoofd te bieden, en dat de bede van Jezus vervuld worde „Dat zij allen één zijn, gelijkertwys Gij, Vader! in mij, en ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat gij mij gezonden hebt,” Joh. 17 : 21.

E. F. SMIT, *Synodi Scriba.*

N. H. DOSKER, *Adj. Scriba.*

“ ” “

HANDELINGEN van de *SYNODE* der
Christelijk Afgescheidene Gereformeerde
Kerk in Nederland, gehouden van den
16^{den} tot en met den 23sten Juni 1869, te
MIDDELBURG.

45

Tegenwoordig zijn:

- Uit de Prov. *Groningen*, de Leeraars: E. SEEGER.
S. SIJPKENS.
„ Ouderl.: D. H. VENEMA.
J. D. BAKKER.
- „ „ „ *Friesland*, de Leeraars: N. H. DOSKER.
M. NOORDTJIJ.
„ Ouderl.: H. J. HEIDA.
L. HOEKERS.
- „ „ „ *Drenthe*, de Leeraars: W. A. KOK.
K. J. VAN GOOR.
„ Ouderl.: K. ENSING.
R. EVERTS.
- „ „ „ *Overijsel*, de Leeraars: J. W. TE BOKKEL.
W. H. GISPEN.
„ Ouderl.: C. G. DE MOEN.
J. NIJLAND.

1869 1861

Uit de Prov. <i>Gelderland</i> ,	de Leeraars: J. F. BULENS. F. REDERUS.
„ „ „	„ Ouderl.: A. MELJER. H. C. SCHMITZ.
„ „ „ <i>Utrecht</i> ,	de Leeraars: J. R. KREULEN. K. KLEINENDORST.
„ „ „	„ Ouderl.: W. KARSEMEIJER.
„ „ „ <i>Noord-Holland</i> ,	de Leeraar: P. v. D. SLUIJS. „ Ouderl.: D. SWAGERMAN. G. J. OVEREEM.
„ „ „ <i>Zuid-Holland</i> ,	de Leeraars: E. F. SMIT. P. WAGEMAKER.
„ „ „	„ Ouderl.: J. H. LANDWEHR. L. v. D. MARK.
„ „ „ <i>Noord-Brabant</i> ,	de Leeraars: J. GREVEN. F. HAJER.
„ „ „	„ Ouderl.: A. DEN DEKKER. G. VAN DER BEEK.
„ „ „ <i>Zeeland</i> ,	de Leeraars: C. STEKETEE. A. LITTOOIJ.
„ „ „	„ Ouderl.: C. VAN DE PUTTE. J. LENSEN.

Mede waren tegenwoordig de Docenten der Theol. School te Kampen: DD. S. VAN VELZEN, A. BRUMMELKAMP en H. DE COCK.

Eerste Sessie.

Woensdagmorgen, den 16 Juni.

Art. 1.

Bij absentie van den Praeses, treedt de Vice-Praeses der vorige Synodale Vergadering Ds. A. S. ENTINGH op om de zittingen dezer Vergadering te openen: ZEW. had daartoe reeds den vorigen avond eene openingsrede gehouden over

Nadat door hem was opgegeven te zingen Ps. 89 : 7, 8, leest ZEW. het 13de kapittel uit den eersten brief aan die van Korinthe voor, en smeekt na eene opwekkende toespraak des Heeren hulp en zegen over de Vergadering af.

Art. 2.

De lastbrieven gevraagd en voorgelezen zijnde, bleek daaruit welke Leeraars en Ouderlingen tot deze Vergadering zijn afgevaardigd.

Art. 3.

Uit den lastbrief van Groningen blijkt, dat men daar tot afgevaardigden heeft benoemd D. D. E. SEEGER en J. SUIPKENS, en de Ouderlingen D. H. VENEMA en J. D. BAKKER, die allen tegenwoordig zijn.

Door Friesland zijn benoemd: D. D. N. H. DOSKER en M. NOORDTJIZ, en de Ouderlingen H. J. HEIDA en L. HOEKERS; allen zijn tegenwoordig.

In de Provincie Drenthe zijn verkozen: D. D. W. H. KOK en K. J. VAN GOOR, en de Ouderlingen K. ENSING en R. EVERTS, die ook allen aanwezig zijn.

Uit Overijssel zijn afgevaardigd: D. D. W. H. GISPEN en J. W. TE BOKKEL, benevens de Ouderlingen E. SLAGER en J. NIJLAND, allen reeds aanwezig behalve J. SLAGER, voor wien de secundus C. G. DE MOEN optreedt.

Van de Provincie Gelderland zijn afgevaardigd: D. D. J. F. BULENS en F. REDERUS, en de Ouderlingen A. MEIJER Hz. en H. E. SCHMITZ. De primi zijn tegenwoordig.

Door de Provincie Utrecht zijn benoemd: D. D. J. R. KREULEN en J. H. MAATJES, en de Ouderlingen W. KARSEMEIJER en Z. VAN HALTEREN.

VOOR DS. MAATJES is zijn secundus DS. K. KLEINENDORST gekomen: de Ouderling VAN HALTEREN is afwezig.

Door Noord-Holland zijn afgevaardigd: D. D. P. VAN DER SLUIJS en J. NENTJES, en de Ouderlingen D. SWAGERMAN en G. J. OVEREEM.

Behalve Ds. J. NENTJES zijn de primi-afgevaardigden tegenwoordig.

De Provincie Zuid-Holland heeft verkozen: D. D. E. F. SMIT en P. WAGEMAKER, en de Ouderlingen C. BOER en W. VETTEN.

Benevens de primi-Predikanten zijn aanwezig de secundi-Ouderlingen J. H. LANDWEHR en L. VAN DER MARK.

In de Provincie Noord-Brabant zijn verkozen de Leeraars J. GREVEN en F. HAJER, en de Ouderlingen A. DEN DEKKER en G. VAN DER BEEK.

Alle genoemden zijn aanwezig.

Uit de Provincie Zeeland zijn afgezonden D. D. C. STEKETEE en A. LITTOOY en de Ouderlingen C. VAN DE PUTTE en J. LENSEN.

Allen zijn aanwezig.

gewaarsg. n. n. n.

...

...

Art. 4.

M

...

Overgaande tot het verkiezen van een President, wordt bij volstreckte meerderheid benoemd Ds. W. A. KOK en als Vice-Praeses Ds. W. H. GISPEN. Tot Scriba wordt evenzoo verkozen Ds. E. F. SMIT, en tot Adjunct-Scriba Ds. N. H. DOSKER.

W. J.

...

Art. 5.

...

De verkozenen hunne plaatsen ingenomen hebbende, neemt de Praeses eenige oogenblikken het woord, en spreekt in hartelijke taal de Vergadering toe, hoe hij het zich tot eere rekent, dat hem zoo algemeen de leiding der Vergadering wordt toevertrouwd, en dat het zeer waarschijnlijk is, met het oog op zijn vergevorderden leeftijd, dat het nu de laatste maal zal zijn, dat hij eene Synodale Vergadering praesideert.

Verder wijst ZEW. op het gewigtvolle zijner betrekking en op het belangrijke der werkzaamheden, welke deze Vergadering geroepen is te verrigten. Hij verzoekt diensvol-

gens de medewerking der leden tot bereiking van het groote doel, de eere Gods en 't welzijn der Kerk.

Nadat ZEW. hierop met aanroeping van 's Heeren naam het praesidium aanvaard heeft, wordt nog gezongen Ps. 134 : 3.

Art. 6.

Als naar gewoonte wordt volgens Synodaal besluit thans weêr door den Praeses de openlijke instemming gevraagd met de formulieren van eenheid der Gereformeerde Kerk.

Al de Afgevaardigden alsmede de Docenten, beantwoorden daaraan.

Art. 7.

De tijd der zittingen wordt bepaald als volgt:

De voormiddagzittingen zullen gehouden worden van 9—1 uur, en die van namiddag van 4—9 uur.

Art. 8.

Op de vraag: of personen, die niet tot onze Kerk behooren, maar toch met ons in beginsel vereenigd zijn, vrijheid hebben deze Vergadering bij te wonen? besluit de Synode aan den Predikant en den Ouderling der Gemeente Middelburg, die hier als leden gezeten zijn, ter beoordeeling en ter beslissing over te laten, of zulks al dan niet zal worden toegestaan.

Art. 9.

Ter kennis der Vergadering gebragt zijnde, dat er een deputaatschap van de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk van Schotland verwacht wordt, is besloten eene Commissie te benoemen, ten einde die Broeders af te halen en de Vergadering binnen te leiden.

De Praeses benoemt als zoodanig de Docenten onzer Theol. School.

Art. 10.

Verder wordt door den Praeses eene Commissie benoemd tot het nazien van ingekomene brieven en stukken, om later dienaangaande de Synode te kunnen adviseren.

De verkozenen zijn D. D. W. H. GISPEN, K. J. VAN GOOR, J. F. BULENS, C. STEKETEE en E. SEEGER.

Art. 11.

Deze eerste zitting wordt met dankzegging gesloten door den Docent S. VAN VELZEN, nadat gezongen was Ps. 133 : 1.

Tweede Sessie.

Woensdagnamiddag, den 16 Juni.

Art. 12.

Na het zingen van Ps. 132 : 5, 6, gaat de Docent A. BRUMMELKAMP de Vergadering ter opening voor met gebed.

Art. 13.

Naardien aan de uitnoodiging, onzerzijds gedaan aan personen of vereenigingen buiten ons staande, om op kerkelijken bodem te vereenigen, gehoor is gegeven door de Broeders, thans bekend onder den naam van Gereformeerde Kerk, waartoe door hen eene Commissie is afgevaardigd, oordeelt en besluit de Vergadering deze Commissie te verzoeken voor de Synode te komen, om met haar over de Vereeniging te handelen.

Art. 14.

Inmiddels komt in de Vergadering, tengevolge van de uitnoodiging der Synodale Commissie, Ds. C. VAN DER MEULEN, afgevaardigd niet alleen van zijne Classis, maar volgens heden ontvangen telegram uit New-York, van de Reformed

Church in Amerika, om de vroeger aangeknoopte gemeenschap tusschen genoemde Kerk en de onze te onderhouden, en brengt de broedergroete zijner kerk tot de onze over.

Ds. C. VAN DER MEULEN geeft bij vernieuwing te kennen, dat de Reformed Church in Amerika met de Christelijke Afgescheidene Kerk in Nederland volkomen overeenstemt in leer en kerkregering.

De Praeses reikt Ds. VAN DER MEULEN en in zijn persoon de Kerk, die hem had afgévaardigd, namens de Vergadering de broederhand.

Art. 15.

Een deputaatschap van de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen, Provincie Hanover, bestaande uit de Leeraars N. M. STEFFENS en U. BAKKER, komt mede ten gevolge der uitnoodiging van de Synodale Commissie in de Vergadering.

Bij monde van Broeder STEFFENS wordt de Vergadering medegedeeld, dat hunne Kerk zeer verblijd was geweest over bedoelde uitnoodiging, en dat zij behoefte gevoelde aan wederkeerige gemeenschapsoefening, hopende niet te veel van onze Kerk te vergen, als zij raad en hulp van haar begeerde, voor zoo verre zulks in omstandigheden en zaken noodig mogt zijn.

De Praeses geeft die Broeders in naam der Vergadering te kennen, dat onze Kerk in allen deele geneigd is, die gemeenschap bestendig te oefenen, willende met raad en daad in alle voorkomende gevallen bijstand bieden.

Aan de Broeders uit het buitenland verzocht de Praeses tevens de Vergadering te blijven bijwonen, en ze des noodig met advies te dienen.

Art. 16.

Is ingekomen en wordt voorgelezen een brief van den heer H. MATZKE, Leeraar bij de Vrije Evangelische Kerk te Görlitz in Silezië, behelzende broederlijke groete en verzoek om haar in haren zwakken toestand tot bouwing eener

Kerk met financiëele hulp te ondersteunen, aan de Synode overlatende op welke wijze zulks het geschikst kan geschieden.

1870 98 10 11

hoord

139

Art. 17.

, 10 11

De Broeders afgevaardigden der Gereformeerde Kerk, bestaande uit de Leeraars D. KLINKERT, N. J. ENGELBERTS, M. KEULEMANS, L. VAN DER VALK en W. G. SMIT en de Ouderlingen B. C. P. JANSSEN en J. G. DE BRUIJN komen in de Vergadering, en overhandigen aan den Praeses hun geloofsbrief; bij de voorlezing waarvan blijkt, dat zij gemagtigd zijn op Bijbelsche en Gereformeerde gronden met ons te onderhandelen over de Vereeniging met onze Kerk.

De Praeses geeft zijne blijdschap aan die Broeders over hunne komst te kennen, en betuigt tevens, dat onze Kerk allezins genegen is de bestaande klove, zoo mogelijk, te heelen.

Op de vraag, of zij ook terstond de punten konden aangeven, waarop volgens hunne zienswijze de Vereeniging zou kunnen getroffen worden, is hun antwoord, dat zij eerst van deze Synode een voorstel wenschten te hooren, op welke gronden de Vereeniging mogelijk geacht wordt.

Zij vermeenden regt te hebben zulks te vragen, aangezien de uitnoodiging van onze zijde was uitgegaan.

De Praeses verzoekt dientengevolge die Broeders de Vergadering te verlaten, opdat zoo spoedig mogelijk de zaak in behandeling kan genomen worden; ten einde tegen morgen gereed te zijn, om onderling de Vereeniging te bespreken en, kan het zijn, te treffen.

Nadat hun nog te kennen is gegeven, dat heden avond het besluit der Vergadering omtrent de punten, waarop de Vereeniging denkbaar is, schriftelijk zal worden medegedeeld, verlaten zij de Vergadering.

Art. 18.

al

De Vergadering tot het discuteeren zullende overgaan van meergenoemde Vereeniging, komt nog voor de Verga-

dering de Leeraar B. STERKENBURG, die, volgens zijn last-brief, hem afgegeven door eenige opzieners van op zich zelve staande Gemeenten, is afgezonden om mede de Vereeniging met onze Kerk te beproeven.

Na hem in de gelegenheid te hebben gesteld breedvoerige inlichtingen, zijne geschiedenis en zijn toestand betreffende, te geven, wordt hem door den Praeses te kennen gegeven, dat later, wanneer het punt der Vereeniging door de Synode zal zijn behandeld, met hem gesproken zal worden.

Art. 19.

4x

De Vergadering gaat nu over, om, volgens Art. 5 *a* en *b* der Agenda, het door de Provinciën Overijssel en Noord-Holland aan de Synode voorgestelde te overwegen, wat nl. de Vereeniging betreft op goede Bijbelsche gronden, overeenkomstig onze belijdenisschriften en wijze van kerkregering, met de Broeders in Christus, die thans buiten ons staan.

Nadat het Praeadvies der Docenten was gehoord, bragten de leden der Vergadering hun oordeel hierover uit.

De zucht naar Vereeniging werd door allen betuigd; omtrent de gronden echter, *waarop* zij tot stand kon komen, liep het gevoel en nog al uiteen.

Bij de beraadslagingen hierover komt Ds. J. NENTJES, als afgevaardigde van Noord-Holland, in de Vergadering, en betuigt, na zitting genomen te hebben, even als de andere leden reeds deden, zijne instemming met de belijdenisschriften onzer Kerk.

Na breedvoerige discussiën wordt ten slotte het volgende voorstel gedaan:

De Vergadering geeft gaarne te kennen:

1°. Dat zij vereeniging wenscht met alle personen en Vereenigingen of Kerkgenootschappen, die met onze Kerk vereenigd zijn in de leer en regeering der Gereformeerde Kerk.

2°. Dat zij, met het oog op den toestand der Christe-

lijke Kerk in 't algemeen, bestaande toestanden niet kan of wil wegcijferen, en evenmin in beoordeeling treden, hoe in dit geval die toestanden zijn ontstaan en bestendig tot dezen oogenblik.

3°. Dat er, volgens haar oordeel, op dit oogenblik geen enkele grond bestaat, die, volgens onze Gereformeerde leer, of kerkregeering, ons gescheiden blijven zou kunnen regtvaardigen.

4°. Dat de Vergadering, wanneer de Vereeniging op de bovengenoemde gronden kan getroffen worden, door die Vereeniging aan uwe leeraren eene zending onder onze kerkelijke gemeenschap geeft.

En eindelijk voegt de Vergadering er bij, dat over de vereffening van plaatselijke toestanden nader zal kunnen gesproken worden.

Dit voorstel aangenomen zijnde, is daarvan afschrift gezonden aan de genoemde Commissie der Gereformeerde Kerk.

Art. 20.

Vier afgevaardigden van de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk in Schotland, hier aangekomen, worden door de Docenten de Vergadering binnengeleid.

Na wederzijdsche groete wordt door die broeders te kennen gegeven, dat zij door hunne Kerk naar hier zijn gezonden, om met onze Kerk eene bestendige gemeenschap te blijven oefenen; ten bewijze waarvan zij hunnen lastbrief overhandigen.

Art. 21.

De Vergadering wordt door den Docent H. DE Cock met dankzegging geëindigd, nadat gezongen was Ps. 106 : 3.

Derde Sessie.

Donderdagvoormiddag, 17 Juni.

Art. 22.

De Vergadering wordt met gebed geopend door Ds. W. H. GISPEN, na het zingen van het 10de vs. uit Ps. 102.

Art. 23.

De Broeders uit Schotland tegenwoordig zijnde, wordt namens hen der Vergadering medegedeeld, dat zij zeer verlangen eenige woorden tot de Synode te rigten. Met goedvinden der Vergadering geeft hun de Praeses te kennen, dat zij heden avond ten 7 ure daartoe gelegenheid zullen ontvangen.

Art. 24.

Naar aanleiding van den brief van den Heer H. MATZKE (zie Art. 16) wordt thans door de Broeders STEFFENS en GISPEN eenige toelichting gegeven, zoo ten opzichte van diens persoon, als van diens werk in Silezie.

De Vergadering dientengevolge over één, en ander oordeelende, besluit deze zaak aan de Synodale Commissie op te dragen, om zich met de Silezische Kerk in correspondentie te stellen, ten einde op een volgende Synode verslag te geven van het standpunt dier Kerk.

En wat de geldelijke toelage betreft tot het bouwen van eene Kerk, daarin meent de Vergadering vooralsnog niet te kunnen treden.

Art. 25.

De Commissie der Gereformeerde Kerk het besluit dezer Vergadering ontvangen en daarover gedelibereerd hebbende, komt in de Vergadering en overhandigt een stuk, waarin

harerzijds de gronden van Vereeniging worden voorgesteld.

Dit stuk is van den volgenden inhoud:

De Commissie van de Synode der Gereformeerde Kerk in Nederland heeft met de meeste belangstelling kennis genomen, van de door UHEw. haar toegezonden missive, en geeft in antwoord daarop UHEw. haar oordeel over

Punt 1. Dat zij met UEw. homogeen is in den wensch naar vereeniging met alle personen en lichamen, die de Gereformeerde leer en Kerkregeering van harte omhelzen, doch dat zij van hare Synode in last heeft, ten waarborg, dat de Vereeniging met UEw. op zoodanigen grondslag geschiedt, U voor te stellen:

a. Dat door uwe Kerk de tegenwoordige titel van Christelijk Afgescheidene worde opgeheven, en zij zich openbare naar buiten en naar binnen, met of zonder geoorloofde Staatserkenning, als de historische Gereformeerde Kerk, dien titel voerende met of (liever) zonder eenig betamelijk praedicaat;

b. Dat door u, zoowel als door ons, ten stelligste worde verklaard, dat in prediking, Kerkregeering en onderwijs (zoo hooger als lager) de leer, dienst en tucht der Gereformeerde Kerk, uitgedrukt in Gods Heilig Woord, de belijdenisschriften en liturgie der Gereformeerde Kerk en de Kerkeorde van Dordrecht des jaars 1618/19 ten grondslag ligt, en getrouw en ernstig worde en blijve gehandhaafd en toegepast.

Op punt 2, in verband met punt 4, waarvan de overeenstemming aan de Commissie twijfelachtig toeschijnt, geeft zij UHEw. te kennen, dat wij niet anders tot de gewenschte vereeniging mogen toetreden, dan op voorwaarde:

dat uwe Synode *onvoorwaardelijk* de zending onzer Leeraren en het wettig bestaan onzer Gemeenten erkenne;

Op het slot uwer missive:

a. Dat waar zulks om locale, financiëele, of andere omstandigheden of redenen niet wel kan geschieden, dat de wederzijdsche Gemeenten met elkander ineensmelten, om

moeijelikheden te voorkomen, het zelfstandig bestaan der Gemeente worde geëerbiedigd;

b. Dat in ondergeschikte zaken, die niet strijdig zijn tegen Gods Woord, Belydenis, Liturgie of Kerkeorde van Dordrecht, wederkeerig de een den ander broederlijk drage.

Door de gezamenlijke repliek op al deze punten, acht de Commissie punt 3 van uwe geëerde missive te hebben beantwoord.

De Commissie bovengenoemd,

(w. get.) W. G. SMITT, *Pres.*

N. J. ENGELBERTS, *Secret.*

Nadat dit stuk der Vergadering was voorgelezen, bleek het genoegzaam, dat er in de wederzijds aangegevene punten om te vereenigen nog al verschil bestaat.

Overgaande tot onderlinge bespreking der bezwaren, ten einde deze zoo mogelijk uit den weg te ruimen, om de wederzijds ernstig begeerde vereeniging te treffen, opdat het ligchaam Christi niet langer gescheurd blijve, werd het duidelijk, dat het bezwaar om te vereenigen inzonderheid voor de Commissie was gelegen in punt 4 door deze Synode aangegeven; nl. dat de Vergadering, wanneer de Vereeniging op de bovengenoemde gronden kan getroffen worden, daardoor aan hunne Leeraars eene zending onder onze kerkelijke gemeenschap gaf.

Na ernstige deliberatie wordt dit punt aldus geformuleerd: „er zal, wanneer de Vereeniging wordt getroffen, eene wederzijdsche erkenning van Leeraars en Gemeenten plaats vinden.” Door deze formulering valt dit bezwaar bij de Commissie weg.

Verder wordt geoordeeld, dat zonder te treden in hetgene achter ons ligt, men eenvoudig, om tot de Vereeniging te geraken, wederzijds verklare: „dat we voortaan gezamenlijk in leer, tucht en dienst ons gedragen overeenkomstig de formulieren van eenheid der Gereformeerde Kerk, Liturgie en Kerkeordening van 1618 en 1619.”

Betuijt men met deze verklaring van beide zijden zijne instemming; zoo is echter ten slotte de opmerking der Commissie, dat, zal de Vereeniging getroffen worden, er verandering in den titel of naam der vereenigde Kerk moet komen.

De Praeses geeft hierop de Commissie te kennen, dat dit punt, wat de naamsverandering betreft, buitendien nog volgens de Agenda in behandeling moet komen. ZEW. stelt diensvolgens voor dit punt van de Agenda oogenblikkelijk in discussie te brengen. De Vergadering approbeert zulks.

Art. 26.

Komt nu aan de orde Art. 4 der Agenda:

„De Synode wende krachtige pogingen aan bij de Hooge Regeering om onze individueele Gemeenten als Kerk te erkennen, en wel onder den naam van:

- a. Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk (zonder te laten salariëren) voorgesteld door de Provinciën Z. Holland, Utrecht en Zeeland.
- b. Vrije Gereformeerde Kerk, door Friesland en Overijssel opgegeven.
- c. Hersteld Gereformeerde Kerk, door Gelderland en Noord-Brabant voorgesteld.
- d. Gereformeerde, Vrije Gereformeerde, Hersteld Gereformeerde of oud Gereformeerde Kerk, aangegeven door de Provincie N. Holland.
- e. Onder een naam, dien de Synode het meest gepast zal oordeelen, voorgesteld door de Provincie Groningen.

Op verzoek van den Praeses lichten de afgevaardigden der genoemde Provinciën deze zaak toe.

Ook deelt de Commissie van rapporteurs voor ingekomen brieven mede, dat een gemotiveerd adres is ingediend van de Classis Leiden, waarin de Synode niet alleen voorzigt-

tigheid aangeraden wordt in de aanvraag bij de Regeering om erkenning, maar tevens dat zij nog geen besluit neme over die erkenning.

In de tweede plaats geeft zij kennis van een brief van Ds. DIJKSTERHUIS, waarin ZEw. de Synode tot naamsverandering aanspoort.

Na het gehoorde wordt het praeadvies der Docenten ingewonnen, en vervolgens één en ander ter beoordeeling gegeven aan de leden der Vergadering:

De discussiën worden echter gestaakt, doordien de tijd der zitting reeds is verstreken.

Ds. E. SMIT sluit de morgenzitting met dankzegging, na te hebben laten zingen Ps. 25 : 4.

Vierde Sessie.

Donderdagnamiddag 17 Juni.

Art. 27.

Nadat het 6e. vs. van Ps. 86 gezongen is, opent Ds. N. H. DOSKER de Vergadering met gebed.

Art. 28.

De discussiën over de erkenning onzer Kerk door den Staat en over den naam, waaronder wij ons voortaan naar buiten zullen openbaren, worden voortgezet.

Wat de erkenning door den Staat betreft, daaromtrent waren de meeste afgevaardigden van oordeel, dat zulks, vooral in den gegeven toestand, niet slechts niet noodzakelijk maar ook niet wenschelijk geacht kan worden, weshalve men eenvoudig moest besluiten den Staat kennis te geven van het bestaan onzer kerk.

Wat den naam der Kerk betreft, hieromtrent liep het gevoelen zeer uitéén.

Na breedvoerige bespreking worden eindelijk eenige voorstellen in 't midden gebragt, welke in hoofdzaak hetzelfde behelzende geredigeerd worden tot één van den volgenden inhoud:

De Vergadering oordeelt, dat de Kerk in de tegenwoordige omstandigheden niets anders behoeft te doen dan aan de Hooge Regering kennis te geven, dat de Gemeenten, bekend onder den naam van Christelijk Afscheidene Gemeenten en de Gemeenten onder den naam van de Gereformeerde Kerk in Nederland, te zamen tot ééne Kerk zich hebben vereenigd onder den naam van *Christelijke Gereformeerde Kerk*, zich houdende, wat de leer en de bediening der sacramenten betreft aan de Formulieren van Eenheid, nl. de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, den Heidelbergischen Catechismus en de Dordsche leerregels, benevens de Liturgische Schriften; en voor de kerkregering aan de Dordsche kerkorde van 1618 en 1619, zooveel de omstandigheden dit niet verhinderen.

Voorts wil de Synode niet geacht worden door deze naamsverandering iets te doen, dat de afscheiding, volgens Art. 28 onzer Belijdenis eenigzins zou miskennen; terwijl zij tevens van oordeel is, dat bijzondere Gemeenten haren ouden naam niet terstond behoeven te veranderen, als daarvoor administratieve zwarigheden op dit oogenblik zouden ontstaan.

Dit voorstel wordt bij acclamatie en onzerzijds en van de zijde der Commissie van de Gereformeerde Kerk aangenomen.

Hierop wordt de Vereeniging gesloten en reikt men elkander de Broederhand met den wensch en de bede, dat deze Vereeniging aan den bloei en de uitbreiding van Gods Kerk in Nederland moge bevorderlijk zijn!

Aandoenlijk was het oogenblik, toen Broeders na jaren lange scheiding weêr met elkander in liefde mogten hereenigen en ondervinden, dat het goed is, als Broeders zamen wonen.

De blijdschap hierover werd dan ook bij allen, zelfs bij de Broeders uit het Buitenland kennelijk openbaar.

De Praeses dankt daarop den Heere voor de getroffene Vereeniging, en is daarna gezongen Ps. 134: 3.

Art. 29.

Aan de Broeders afgevaardigden der Vereenigde Presbyteriaansche Kerk wordt nu gelegenheid gegeven om de Vergadering, volgens hunne uitgedrukte begeerte, toe te spreken.

Het gesprokene wordt vervolgens door Ds. STEFFENS, op verzoek der Vergadering, uit het Engelsch in onze taal vertolkt.

De Praeses draagt daarna aan den Docent S. VAN VELZEN op die Broeders namens de Vergadering te beantwoorden, waaraan door ZEW. voldaan wordt; welke rede insgelijks door Ds. STEFFENS in de Engelsche taal wordt overgebracht.

De toespraken dier Broeders, alsook die van Ds. VAN VELZEN, zullen, voor zooverre mogelijk, als bijlagen aan deze notulen toegevoegd worden.

Art. 30.

De Vergadering wordt gesloten met het zingen van Ps. 134 en dankzegging door Ds. v. D. MEULEN.

sb

A. H. W. **Vijfde Sessie.**

A. H. W.

Vrijdagvoormiddag, 18 Juni.

Art. 31.

Ds. E. SEEGER opent de Vergadering met gebed, nadat gezongen was Ps. 147: 6.

Art. 32.

De Praeses benoemt eene Commissie van twee personen,

nl. den Docent S. VAN VELZEN en Ds. W. H. GISPEN, om op verzoek der Commissie van de Gereformeerde Kerk, naar aanleiding van de geslotene Vereeniging, met laatstgenoemde één en andere zaak van ondergeschikt belang te bespreken en te regelen. Genoemde Commissie verwijdert zich daartoe voor eenige oogenblikken uit de Vergadering.

—vdas.ri sbz
—vov ab inc

Art. 33.

—vdas.ri sbz
—vov ab inc

Bij monde van Ds. A. S. ENTINGH wordt op verzoek van den Praeses verslag gedaan van de verrigtingen der Synodale Commissie sedert de laatstgehoudene Synode.

De door sommige leden der Vergadering gedane vragen en gemaakte opmerkingen beantwoord en toegelicht zijnde, wordt de Commissie door de Synode bedankt voor hare werkzaamheden en besloten het gegeven verslag bij deze notulen als bijlage op te nemen. Nog wordt hierna voorgelezen de rekening en verantwoording van ontvangst en uitgaaf van 1866—1869; benevens die door den vroeger reeds afgetreden thesaurier J. VAN BEEST VAN ANDEL, welke de Commissie ter hand was gesteld.

De Vergadering hecht hieraan hare goedkeuring.

—vdas.ri sbz

Art. 34.

—vdas.ri sbz
—vov ab inc

Op grond van Art. 118 der Synode van 1866 gaat deze Synode over tot het verkiezen van een nieuw lid voor de Synodale Commissie in plaats van het aftredend lid A. S. ENTINGH, en wordt als zoodanig benoemd Ds. W. H. GISPEN, Secundus Ds. E. SMIT; terwijl de vroeger benoemde Secundus Ds. C. STEKETEE aanblijft.

De Synodale Commissie bestaat dus thans uit de Leeraars N. H. DOSKER, J. H. DONNER en W. H. GISPEN.

Tevens wordt bepaald, dat bij eene volgende verkiezing Ds. N. H. DOSKER, als het oudste lid dier commissie, zal aftreden. — Ds. ENTINGH wordt als afgetreden lid der Commissie voor zijne werkzaamheden bedankt.

Art. 35.

De in Art. 32 genoemde Commissiën weder in de vergadering komende, geeft Ds. S. VAN VELZEN verslag van het onderling besprokene, naar aanleiding waarvan de volgende bepalingen met wederzijds goedvinden worden vastgesteld:

1°. In de toepassing der tucht kunnen de kerkeraden, die zich ter zelfde plaats bevinden, gezamenlijk handelen. Overigens wordt, met betrekking tot de samenwerking, aan iedere gemeente in de bedoelde plaatsen overgelaten zoo te handelen, als haar het geschiktste voorkomt.

2°. De studenten zullen desverkiezende, volgens het reglement, waaronder zij aangenomen zijn, opgeleid worden. Wie voortaan zich aangeeft om tot de H. bediening te komen, zal zijne opleiding niet anders ontvangen, dan volgens het reglement der geheele vereeniging, dat te Kampen vigeert. Wat het examen betreft van hen, die tegenwoordig tot de H. bediening opgeleid worden, het praeparatoir der studenten van de zijde der Gereformeerde Gemeenten zal worden afgenomen door de Commissie, die daarvoor bestaat.

Het peremptoir-examen wordt afgenomen in de volledige Classis, waar zij geroepen worden.

3°. Nog is de wensch te kennen gegeven, dat gelijk tegenwoordig in de Gereformeerde Gemeenten elken eersten Donderdag van de maand een biduur gehouden wordt om de uitstorting van den H. Geest, waarop zij de kennelijke goedkeuring en den zegen des Heeren ontvangen hebben, alzoo op de afzondering van een biduur zoo mogelijk algemeen worde aangedrongen.

:31

Art. 36.

De Vergadering bespreekt de begeerte van Ds. STERKENBURG hier geuit, om zich ook met onze Kerk te vereenigen.

Omdat het een predikant geldt, wordt bepaald deze zaak in eene geslotene vergadering te behandelen.

Na toelichtingen van verschillende zijden ontvangen te hebben, wordt besloten aan genoemde mede te deelen, dat hij zich te wenden heeft tot de Vergadering der Gereformeerde Gemeenten, die Donderdag den 25sten dezer te Amsterdam zal gehouden worden; opdat hij zijne zaken met die broeders, door wie hij kerkelijk behandeld is, in het reine bringe, om, na door hen in zijne bediening hersteld te zijn, langs dien weg tot ons te komen.

Ds. STERKENBURG in de vergadering geroepen, wordt hem dit besluit te kennen gegeven: hij zegt hierop zulks in overweging te zullen nemen, en verwijdert zich.

Art. 37.

Art. 37.

Op verzoek wordt thans aan de orde gesteld de behandeling eener kwestie in de Gemeente Dedemsvaart, waarvoor de betrokkene personen thans aanwezig zijn, die spoedig wenschen te vertrekken.

De Commissie van rapporteurs van ingekomen brieven deelt bij monde van Ds. BULENS mede, dat, volgens eenige missiven, beklag gedaan wordt over de verkiezing van den Ouderling G. LOOBERTS te Dedemsvaart, met het oog op zijne vroegere afzetting en zijn protesteren tegen al de kerkelijke besturen.

Door de afgevaardigden van Drenthe wordt deze zaak toegelicht en blijkt, dat de Classis en Provincie die benoeming hebben gesanctioneerd.

Na het praecadvies der Docenten hebben nog eenige leden hierover het woord gevoerd, en komt de Vergadering tot het eindoordeel, en besluit, dat er geene wettige bezwaren tegen de verkiezing van dien Ouderling zijn ingebracht; weshalve het doen van Kerkeraad, Classis en Provincie wordt goedgekeurd.

Van dit besluit zal aan de beschuldigers kennis gegeven worden, met de ernstige opwekking tot betrachting van de wet der liefde.

Art. 38.

De Vergadering wordt geëindigd met dankzegging door Ds. D. KLINKERT, nadat Ps. 68 : 14 gezongen was.

Zesde Sessie.

Vrijdagnamiddag, 18 Juni.

Art. 39.

Het 3de vers van Ps. 119 gezongen zijnde, opent de Ouderling D. H. VENEMA de Vergadering met gebed.

Art. 40.

Aangezien de notulen der gehouden zittingen niet eerder dan heden in orde konden gebracht worden, heeft thans de voorlezing plaats.

Na eenige veranderingen zijn dezelve goedgekeurd.

Art. 41.

Op verzoek van sommige predikanten, die Zondag a. s. naar elders wenschen te gaan om te prediken, wordt bepaald, dat morgen voormiddag de zitting tot 2 uren zal voortduren en dat Maandagvoormiddag de zitting zal aangevangen ten 11 ure.

Art. 42.

Op begeerte van de afgevaardigden der Provincie Groningen, wordt aan de orde van behandeling gesteld Art. 10 der Agenda, betreffende het protest van J. T. Bos, van Haren, tegen zijne afzetting als predikant onzer Kerk.

Dewijl deze zaak van te teederen aard beschouwd wordt, om in tegenwoordigheid van 't publiek te worden besproken, verzoekt de Praeses de particuliere leden der Gemeente de

Vergadering eenigen tijd te verlaten: het is echter den hospitérende Leeraars en Ouderlingen toegelaten in de Vergadering te blijven.

Hierna wordt voorgelezen:

1°. Afschrift van den schorsingsbrief, uitgegaan van den dubbelen Kerkeraad der Gemeenten Haren en Groningen, waarin als oorzaak der schorsing van J. T. Bos is aangegeven de zonde door hem bedreven tegen het zevende gebod, openbaar geworden in onkuische woorden en gebaren:

Als grond dier schorsing werd gewezen op 1 Tim. 3 : 1, 2, en Tit. 1 : 7, en op Art. 20 der Dordsche Kerkorde in verband met Art. 93 der Synode van 1860;

2°. Afschrift van het besluit der classicale Vergadering met opzigt tot de bedoelde schorsing; waaruit blijkt, dat zij op goede gronden en deugdelijke bewijzen, terwijl eigen bekentenis in aanmerking is genomen, die schorsing niet alleen goedkeurt en bekrachtigt; maar om reden van verzwarende omstandigheden bedoelden J. T. Bos totaal en voor altoos van zijne bediening afzet;

3°. Afschrift van het besluit der Provinciale Vergadering van Groningen omtrent denzelfden, behelzende bekrachtiging van het vonnis der afzetting;

4°. Een brief van eene vrouw, lid der Gemeente Haren, behelzende verklaring, dat genoemde J. T. Bos zich op zeer oneerbare wijze jegens haar heeft gedragen, betuigende zulks, des gevorderd, met eede te kunnen en te willen bevestigen: Van twee brieven van denzelfden inhoud, ook ten laste van den beschuldigde begeert de Vergadering geen bijzondere kennis te nemen, aangezien zij er geen behoefte aan gevoelde;

5°. Een uitvoerige brief van den beschuldigde zelve, behelzende eene poging tot wederlegging van de tegen hem ingebrachte grieven: verklarende, dat hij wel niet geheel onschuldig was, daar hij zondige woorden had gebezigd, maar dat hij de beschuldiging van onkuische woorden en daden te hebben gebezigd, stellig ontkent;

Hij beklagt zich diensvolgens van onregtvaardig te zijn behandeld door de bovengenoemde kerkbesturen, met dringend verzoek aan de Synode, hem in zijne bediening te herstellen;

6°. Afschrift van een brief door eenige notabelen der Burgerlijke Gemeente Haren ondertekend, waarin een getuigenis, betrekkelijk den openbaren naam en faam van J. T. Bos gegeven wordt.

7°. Nog eenige onderhandsche brieven van den beschuldigde, waarin hij direct en indirect bekend zich werkelijk te hebben schuldig gemaakt.

De afgevaardigden der Provincie Groningen lichten die zaak toe door eene breedvoerige mededeeling der geschiedenis.

Een en ander gehoord en daarover het advies der Dozenten vernomen hebben, heeft de Vergadering na behoorlijke overweging geoordeeld, dat de bevoegde kerkbesturen in dezen regt hebben gehandeld, en besluit met algemeene stemmen in het oordeel van Kerkeraad, Classis en Provincie, betreffende de afzetting van J. T. Bos, te berusten en hetzelfde te bekrachtigen.

Wat de bepaling echter aangaat „totaal en voor altoos”, besluit de Vergadering de beoordeeling van den duur der afzetting aan de betrokkene kerkbesturen over te laten.

Art. 43.

Voor kennisgeving wordt aangenomen het aan de Synode medegedeelde omtrent Ds. K. KREULEN, gewezen Predikant te Zierikzee, die ook om de zonde tegen het zevende gebod door de Provinciale Vergadering van Zeeland is afgezet.

Art. 44.

De Commissie der Gereformeerde Kerk voornemens zijnde morgen vroeg van hier te vertrekken, neemt een hartelijk afscheid van de Vergadering, na bij monde van Broeder W. G. SMIT te hebben betuigd met dankzegging aan God

in de eerste plaats, maar ook vervolgens aan deze Vergadering, te erkennen de gulle ontvangst boven verwachting hier ondervonden.

Art. 45.

Naar aanleiding van Art. 78 der Synode van 1866 leest Ds. S. VAN VELZEN een gemotiveerd advies van de Docenten der Theol. School, betreffende het regt der Synode om den toegang tot hare Vergaderingen, als zij het noodig oordeelt, ook voor de Leeraars en Ouderlingen, bij de behandeling van bijzondere zaken, al of niet te kunnen sluiten.

De Vergadering neemt onder dankbetuiging aan de Docenten kennis van dit stuk, en besluit om het als bijlage bij de notulen te laten drukken.

Art. 46.

Ds. S. SJPKENS sluit de Vergadering met dankzegging, nadat gezongen is Ps. 84 : 6.

Zevende Sessie.

Zaterdagvoormiddag, 19 Juni.

Art. 47.

De Ouderling J. D. BAKKER opent de zitting met gebed, na te hebben laten zingen Ps. 68 : 14.

Art. 48.

Ds. J. GREVEN heeft wegens ongesteldheid zijner vrouw de Vergadering moeten verlaten, doch hoopt Maandag terug te kunnen komen, en zoo niet, dan zal hij zorgen, dat zijn Secundus hem vervange.

Art. 49.

Daar eenige Broeders in de verklaring der Sijnode tegenover de Gereformeerde Kerk tot hereeniging op een enkel punt nog eenig bezwaar hadden, en daarom protest op dat punt wilden aangeteekend hebben, wordt aan die leden door den Praeses verzocht om die verklaring in te trekken, ten einde elken kwaden indruk weg te nemen.

Aan dit verzoek wordt om des vredes wil door de bezwaarden gevolg gegeven.

Art. 50.

Komt aan de orde Art. 1 *a* en *b* der Agenda: luidende als volgt:

a. de Synode besluite, dat door onze Kerk de doop van 't Hervormd kerkgenootschap alleen dan nog zal erkend worden, als hij overeenkomstig de instelling van Christus is bediend.

b. de Synode bepale, dat aan hen, die overkomen uit het Hervormd kerkgenootschap bevestigd gevraagd worde, of zij in den naam des Drieëenigen Gods gedoopt zijn.

Litt. *a* is voorgesteld door de Provincie Zeeland; Litt. *b* door de Provincie Noord-Holland.

Nadat de toelichting van de Afgewaardigden dier Provinciën is gehoord, worden de discussiën geopend en blijkt, dat aangezien het uiterst moeilijk is nadere bepalingen omtrent de doopsbediening te maken, men van oordeel is te blijven bij het besluit vervat in Art. 20 der Synode van 1866, luidende aldus:

„Indien voor de wettige kerkbesturen blijkt, dat de Doop niet bediend is in den naam van den Drieëenigen God, zal zulk een Doop voor geen Doop gehouden worden. Dit besluit wordt thans op nieuw door deze Synode bekrachtigd.

Art. 51.

Verder wordt in behandeling genomen litt. *c* van Art. 1.

De Synode bewijze op grond van Gods Woord dat kinderen van geëxcommuniceerden recht hebben op den Doop.

De Afgevaardigden uit Noord-Holland lichten deze zaak toe en verklaren, dat in hunne Provincie daaromtrent verschil bestaat.

Ook hierin meent de Vergadering zich niet beter te kunnen uitspreken, dan door het besluit in Art. 106 der Synode van 1860 uitgedrukt.

„De Synode besluit dat zoodanige kinderen gedoopt zullen worden, indien de grootouders of wettige doopgetuigen zich met het opzigt over de opvoeding willen belasten en ze geheel voor hunne rekening nemen.

Art. 52.

Verder gaat men over tot litt. *d* der Agenda, inhoudende het voorstel van Noord-Holland.

De Synode wijzige Art. 27 der Synode van 1866 en pag. 50 en 57 der Synode van 1863 en besluite, dat geene doopleden mogen antwoorden op het doopformulier.

De Vergadering oordeelt, dat in de bedoelde bepalingen geene verandering kan gebragt worden zonder in groote moeilijkheden te geraken; weshalve besloten wordt bij het vastgestelde in genoemde Synoden te blijven en alzoo de uitspraak der Synode van 1860 Art. 109 het laatste lid, „aan het oordeel der Gemeenten moet worden overgelaten, hoe in deze zaak tot het meeste nut en voordeel der Kerk dient gehandeld te worden” bij vernieuwing te bekrachtigen.

Omtrent litt. *e*. eene vraag door de Provincie Utrecht ter tafel gebragt.

„Is de doop wettig bediend door den heer MINKHOF te Ouderkerk?

Antwoordt de Vergadering eenvoudig, die buiten zijn oordeelt God.

Art. 53.

Agenda, waarin door de Provinciën N.- en Z. Holland bij de Synode aangedrongen wordt, om op grond van Gods Woord te bewijzen, dat het huwelijk van een man met de zuster zijner overledene vrouw ongeoorloofd is; en zoo dit mogelijk is, dan eene straf voor die zonde te bepalen.

Hierbij is tevens de vraag gedaan, of de Synode thans tot meerdere rijpheid is gekomen omtrent de bloedschendige huwelijken?

Dit punt door de afgevaardigden der genoemde Provinciën toegelicht zijnde, wordt aan Ds. SEEGER vrijheid gegeven eene studie betreffende betwiste huwelijken van Ds. DIDDENS voor te lezen. Breedvoerige discussiën worden vervolgens hierover gehouden, en werd daaruit kenbaar, dat hoewel velen wenschten er mogt eene wijziging in vroegere bepalingen van onze Kerk dienaangaande gemaakt worden, men toch begreep nog niet tot die rijpheid gekomen te zijn, om direct een ander besluit te maken.

Werd hierbij de wenschelijkheid uitgesproken, dat de Leeraars zich meer opzettelijk met het onderzoek dier zaak mogten bemoeijen, toch oordeelt en besluit de Vergadering vooralsnog bij het vroeger bepaalde te moeten blijven.

Blijft dus van kracht Art. 12 pag. 41 der Synode van 1840.

„Alle opzieners worden dringend vermaand al wat deze zaak betreft, biddende en in des Heeren vrees te overwegen, en te handelen met raadpleging van datgene, hetwelk vroeger door des Heeren volk in die zaken geoordeeld is. (Zie het Kerkel. Handboekje, Brakel, de Randteekening op den Bijbel enz.)

Art. 54.

†††

Komt verder in behandeling litt. c. van Art. 2 der Agenda, waarin door de Provincie Overijssel eene nadere verklaring van deze Synode verlangd wordt aangaande de bepaling der Synode van 1847, betreffende het al of niet verplichtende der huwelijksinzegeningen.

Na eenige deliberatien oordeelt de Synode, dat alle leden der Gemeente de Kerkelijke huwelijksinzegening als eene weldaad behooren te begeeren; maar acht het niet raadzaam hierover bepalingen te maken.

Art. 55.

Verder is aan de orde Art. 3. *a.* en *b.* der Agenda.

a. Mogen beambten van spoortreinen, die op den dag des Heeren steeds dienst doen, leden der Gemeente zijn?

b. De Synode wekke met allen ernst de Leer-aars en leden onzer Kerk op om zeer consciëntieus te zijn in het reizen met openbare vervoermiddelen op den dag des Heeren.

Deze punten voorgesteld door de Prov. Overijssel, Gelderland en Drenthe, worden door de afgevaardigden van daar nader ontwikkeld.

De Synode hierover gesproken en geoordeeld hebbende, wijst, met het oog op litt. *a.* terug naar de Synode van 1840 Art. 9 pag. 40.

„Ten dezen aanzien moet verwezen worden naar den 38sten Zondag van den Catechismus en naar de 164ste Sessie der post-acta van de Synode te Dordrecht, A° 1618, en 1619 met sterke afmaning van alle werken, die niet tot Godsdienst, noodzakelijkheid en liefdadigheid behooren.

En, indien al ergens de uitoefening van zoodanige werkzaamheden in de gemeenteleden geduld wordt, is zulks nochtans in de Opzieners en Diakenen niet te verdragen, dewijl deze daardoor een kwaad voorbeeld aan de leden geven;

en wat litt. *b.* betreft, beaamt de Synode volkomen het voorstel van Gelderland.

III 1840-1841

Art. 56.

De tijd tot scheiden roepende, sluit Ds. C. STEKETEE de Vergadering met dankzegging, nadat gezongen was Ps. 134 : 3.

Achtste Sessie.

1877

Maandagvoormiddag 21 Juni.

1877

1877

1877

Art. 57.

Na het zingen van Ps. 68:10, wordt de Vergadering door Ds. A. LITROY met gebed geopend.

1877

Art. 58.

De notulen der beide laatstgehoudene zittingen worden voorgelezen en na eenige wijzigingen goedgekeurd.

1877

Art. 59.

Aangezien uit de voorgelezene notulen bleek, dat in een artikel letterlijk een vroeger besluit der Synode is uitgedrukt, wordt het wenschelijke te kennen gegeven, dat steeds zooveel mogelijk in dit verslag, als het naar aanleiding der Agenda te pas komt, de vroegere besluiten niet slechts genoemd, maar geheel afgeschreven worden.

Daar de Vergadering dit goedvindt, zal de Scriba hieraan gevolg geven.

Art. 60.

De Vergadering gaat over ter behandeling van Art. 6 a—d der Agenda, waarin door de Provinciën Zeeland, Friesland, Noord-Holland en Groningen grieven worden uitgedrukt tegen Ds. J. VAN DIJK, Predikant te Doetichem, wegens zijne verkeerde en onordelijke handelingen, in strijd met onze Synodale bepalingen; benevens aanklacht tegen de Classis Varsseveld over hare slappe handelingen omtrent dien Predikant.

Genoemde Provinciën dringen derhalve bij de Synode aan, dat zij afdoende met ZEW. handele, of doe handelen, door hem, daar hij zelf zijne bediening niet neerlegt, en toch

1009

tegen onze kerk blijft ageren, het radicaal van predikant onzer Kerk te ontnemen.

De afgevaardigden van die Provinciën ontwikkelen een en ander nader, en betoogen nadrukkelijk, dat ten gevolge van al die verkeerde handelingen, het thans meer dan tijd is paal en perk te stellen aan die onordelijkheid.

Bij monde van Ds. BULENS verdedigen zich de afgevaardigden van Gelderland, wat de handelingen in dezen betreft van de Classis Varsseveld.

Art. 61.

Ds. ENTINGH in de Vergadering komende, stelt haar een som ter hand van *f* 100—, namens een broeder uit de Provincie Zeeland, die niet genoemd wenscht te worden.

Deze gift is een dankoffer aan den Heere voor de Vereeniging onzer Kerk met die der Gereformeerden, over welke Vereeniging die onbekende Broeder zich zoo hartelijk verblijd heeft.

Genoemde som is bestemd, om de Vergadering te ontmoet te komen in de bestrijding van de kosten dezer Synode.

Met dankzegging wordt deze gave door de Vergadering aangenomen.

Art. 62.

Ds. M. NOORDZIJ sluit deze zitting met te laten zingen Ps. 119:83 en gebed.

Negende Sessie.

Maandagnamiddag 21 Juni.

Art. 63.

De Ouderling L. HOEKERS gaat ter opening der Vergadering in het gebed voor, nadat men het 14de vs. van Ps. 68 had gezongen.

Art. 64.

De Vergadering zet hare beraadslagingen voort omtrent de zaak van Ds. J. VAN DIJK. Na breedvoerige en ernstige deliberatiën komt de Vergadering tot het navolgende oordeel en besluit:

Uit verschillende Provinciën en Gemeenten zijn bezwaren en klachten tegen Ds. J. VAN DIJK ingebracht, en is duidelijk bewezen, dat Ds. J. VAN DIJK op onderscheidene plaatsen verwarring en strijd in de Gemeente heeft te weeg gebragt; dat hij feitelijk toont zich niet te onderwerpen aan de kerkelijke bepalingen, die tot bevordering van de goede orde zijn vastgesteld, zonder dat hij vroeger of later heeft getracht aan de Synode te bewijzen, dat deze bepalingen tegen het woord Gods strijden; dat hij meer dan eenmaal zich heeft geopenbaard geen vastheid van beginsel te hebben in betrekking tot het standpunt der Christelijke Gereformeerde Kerk, en door zijn spreken en schrijven onze Kerk, zelfs het begin van hare openbaarwording, in verdenking brengt; dat hij in onderscheidene brochures zijne rechtzinnigheid in gegronde opspraak en verdenking heeft gebragt, en nu ook onlangs in een blaadje, behelzende aanvraag om liefdegaven voor de Evangelisatie te Oude-Leije, zich zoo heeft uitgedrukt, dat hij zelf noodig oordeelde onmiddellijk daarna eene toelichtende verklaring te geven in drie Christelijke weekbladen; eindelijk, dat uit de voorgelegde handelingen van de Provinciale Commissie van Gelderland meer dan duidelijk blijkt, dat hij zich aan broederlijke vermaning onttrekt en tot geen schuldbelijdenis wil komen.

Om al deze redenen besluit de Vergadering betreffende Ds. J. VAN DIJK, dat er genoegzame redenen bestaan hem van af heden de bevoegdheid als Leeraar in onze kerkgemeenschap te ontnemen, en ten gevolge daarvan zijne verdere handelingen aan zijne personeele verantwoording overlaat.

De uitvoering hiervan wordt aan de Provincie Gelderland, in vereeniging met de Classis Varsseveld, opgedragen.

Tevens besluit de Synode, dat de Classis Varsseveld ernstig bestraft moet worden over hare traagheid in de behandeling van Ds. VAN DIJK.

Ter voorkoming van misverstand binnen en buiten de Kerk, zal eene officiële kennisgeving in het weekblad de Bazuin worden openbaar gemaakt, benevens de brieven tusschen hem en de Provinciale Commissie van Gelderland gewisseld.

Bovengenoemde brieven zullen tevens als bijlagen bij het verslag der Synode gevoegd worden.

Afschrift dezes zal aan de betrokkene kerkbesturen gezonden worden.

Twee der afgevaardigden der Provincie Gelderland zich over het besluit der Vergadering bezwaard gevoelende, laten het navolgende protest daartegen aanteekenen:

De ondergeteekenden gevoelen zich gedrongen:

1. Met ernst te protesteeren tegen het besluit der Synode in zake Ds. J. VAN DIJK, aangezien naar hun oordeel het kerkregterlijke, volgens het besluit der Synode van Dordrecht 1618 en 1619, Art. 30, niet is opgevolgd;

2. nemen ondergeteekenden niet aan, dat de Classis Varsseveld wegens slapheid in die zaak te bestraffen zou zijn, en eindelijk

3. betreuren zij het zeer, dat, aangenomen dat de Synode in alles volkomen in haar regt was, hier in het hoogste ressort uitspraak te doen, aan Ds. J. VAN DIJK geen tijd is gegeven om weder te keeren.

J. F. BULENS.

J. F. BULENS.

H. C. SCHMITZ.

Art. 65.

Overgaande tot Art. 7 der Agenda komt aan de orde:

Protest tegen de Provinciale Vergadering van Noord-Holland, wegens het niet toelaten der prediking in de Schotsche Zendingkerk te Amsterdam.

Ds. BULENS, wien men geweigerd had toestemming te geven in bedoelde kerk te prediken, en daarom dit protest ter tafel brengt, geeft door voorlezing van eene tusschen hem en den Kerkeraad van Amsterdam gehoudene correspondentie nadere inlichting.

Na eenige deliberatie oordeelt en besluit de Synode, dat de Provincie Noord-Holland in haar regt is, op grond van Art. 84 der Synode van 1863, waarin het navolgende staat uitgedrukt :

„De Vergadering oordeelt, dat de Leeraar, die in eenige plaats predikt, waar de Heere eene Christ. Afgesch. Geref. Gemeente heeft verzameld, zonder dat die Leeraar de toestemming des Kerkeraads der plaats heeft ontvangen, zich aan grove miskennis van des Heeren werk schuldig maakt, en terwijl in onze kerkordening, Art. 156 en 80, dergelijke inbreuk op eens anders dienst veroordeeld wordt, wenscht de Vergadering, dat de aandacht van de Kerkbesturen steeds ernstig op deze Artikelen gevestigd zij.”

Genoemd protest wordt dus voor ongegrond verklaard en verworpen.

Ds. BULENS wil ook tegen deze uitspraak protest hebben aangeteekend, en geeft dit schriftelijk over, aldus luidende :

„Aangezien de Vergadering Art. 84 der Synode van 1863 zoo schijnt uit te leggen, dat naar het oordeel van den ondergeteekende elk beroep op eene hogere Vergadering in deze zaak onmogelijk wordt gemaakt, zoo protesteert hij tegen genoemd artikel, met vriendelijk verzoek, dat dit staande deze Vergadering of worde gewijzigd of geheel vervalle.

Hij dringt dit bovendien aan, omdat de Broeders, met wie wij dezer dagen vereenigd zijn, in zulke gevallen een artikel hebben, hetwelk alleen spreekt van *kennisgeving* aan den Kerkeraad ter plaatse waar de prediking zal plaats vinden.

J. F. BULENS.

Art. 66.

Wordt verder behandeld Art. 8 der Agenda:

Protest van Zuid-Holland tegen Zeeland, in 1013

betrekking tot het beroep van Ds. B. AMSING door de Gemeente Geersdijk, in der tijd op ZEw. uitgebagt, doch later door de Provinciale Vergadering van Zeeland vernietigd.

Over en weder wordt deze geschiedenis door de afgevaardigden van Zuid-Holland en Zeeland medegedeeld, en wordt dezelve nader in een brief van Ds. AMSING, die de Synode is voorgelezen, toegelicht.

Na gehoudene discussiën, maakt de Vergadering bij meerderheid van stemmen uit, dat Zeeland niet te beschuldigen is, alhoewel het bleek, dat eene Commissie in Zeeland hare bevoegdheid, in zake dat beroep, was te buiten gegaan; waaruit het verschil tusschen die Provinciën, is ontstaan. Het volgende protest wordt hierop ingediend:

„Naardien eene achtenswaardige Commissie, zich noemende de Commissie der Provincie Zeeland, en zich tekenende C. STEKETEE praes. en A. DE BRUIN scriba, in geschriften verklaard heeft, dat hare Provincie de roeping wettigde, mits de gevraagde tegemoetkoming gegeven werd, zoo protesteeren de ondergeteekenden tegen bovengenoemd besluit.

P. WAGEMAKER.

J. H. LANDWEHR.

Art. 67.

De Vergadering wordt gesloten met het zingen van Ps. 119:19 en dankzegging door den Ouderling H. J. HEIDA.

Tiende Sessie.

Dingsdagvoormiddag 22 Juni.

Art. 68.

Ds. K. J. VAN GOOR opent de morgenzitting met gebed, nadat gezongen was Ps. 119:17.

Art. 69. De lezing der notulen wordt om redenen tot morgen uitgesteld.

De lezing der notulen wordt om redenen tot morgen uitgesteld.

Art. 70.

Door den Praeses wordt nu voorgelezen als aan de orde der behandeling zijnde, Art. 9 *a* en *b* der Agenda:

a. Ds. DONKERS van Sluis worde op goede gronden bewezen, dat hij wettig behandeld is, en die bewijzen worden door de kerkelijke weekbladen openbaar gemaakt; voorgesteld door de Provincie Noord-Holland.

b. De Synode doe al het mogelijke om Ds. DONKERS in de H. Bediening te herstellen; aangegeven door Gelderland.

De afgevaardigden van Noord-Holland punt *a* toelichtende, geven hunne begeerte te kennen, dat de Synode in 't openbaar in 't licht stelle, waarom Ds. DONKERS is geschorst. Bij de toelichting van punt *b.* door de afgevaardigden van Gelderland blijkt, dat zij vermeenen, dat Ds. DONKERS te streng is behandeld en daarom wenschen, dat de Synode op die zaak terugkome.

Aangezien echter de Synode van 1866 die zaak reeds heeft behandeld en genoegzaam heeft doen uitkomen, waarom genoemde predikant in zijne bediening is geschorst, en er na dien tijd geene verandering of wending in die geschiedenis is gekomen, wordt na eenig spreken door de Synode geoordeeld, dat, aangezien die zaak door de Vergadering van 1866 niet lichtvaardig maar ernstig besproken is, te blijven bij het besluit van die Vergadering, uitgedrukt in Art. 83, van den volgenden inhoud:

„De Synode oordeelt, dat de schorsing van Ds. DONKERS wettig is, en dat de Provincie Zeeland Christelijk met hem gehandeld heeft.

Dientengevolge besluit de Synode, dat de eenig mogelijke weg tot opheffing der schorsing hierin is gelegen,

dat hij schuldbelijdenis doe over zijn verzet tegen de wet-
tige kerkbesturen; terwijl zij hare smart uitspreekt, dat
hij tot den wereldlijken regter toevlucht neemt.”

Men oordeelt dit besluit daarom te meer op nieuw te
moeten bekrachtigen, omdat Ds. DONKERS zich hardnekkig
blijft verzetten tegen al de kerkelijke besturen, en voortgaat
publiek de kerkelijke handelingen omtrent zijn persoon
scheef voor te stellen; daar hij het doet voorkomen, alsof
zijne beschouwing van de manier der doopsbediening slechts
de oorzaak is zijner schorsing; daar toch in zijn verzet
tegen de kerkbesturen de ware aanleiding daartoe moet
gezocht worden.

Art. 71.

Verder wordt voorgelezen Art. 11 der Agenda:

De Synode handele met Broeder C. de Best
op gelijke wijze als met Broeder B. VEENSTRA
en stelle hem beroepbaar voor de Gemeenten.

Over dit punt worden breedvoerige discussiën gehouden,
nadat de geschiedenis van het uitzenden en terugkomen
van de BEST, als zendeling onzer kerk, was medegedeeld.

Het oordeel der Synode omtrent dit voorstel van Gelder-
land uitgebragt, was ten slotte: De Vergadering besluit,
dat voor het tegenwoordige om de omstandigheden in het
verzoek van Gelderland niet kan getreden worden.

Art. 72.

Wordt in behandeling genomen Art. 12 der Agenda;
waarin door de Provincie Groningen voorgesteld wordt:

De Synode oordeele hoe de Provincie heeft
te handelen met Ds. P. Balt, vroeger Leeraar
te Sellingen, thans woonachtig in de Wilp on-
der Marum.

Na door de afgevaardigden van de Provincie Groningen
op dit punt te zijn voorgelicht, en na daarover eenigen tijd
te hebben gesproken, oordeelt de Synode, wat het ontnemen

van het radicaal van predikant betreft, te verwijzen naar de Dordsche Kerkorde.

23 118 2000107

Art. 73.

Is voorts aan de orde Art. 13 der Agenda, waarin door de Provincie Noord-Holland verzocht wordt:

De Synode vernietige Art. 108 der Synode van 1863 en Art. 48 der Synode van 1866, en besluite, dat Art. 90 der Synode van 1846 in volle kracht blijft.

In Art. 108 der Synode van 1863 is vastgesteld:

„Wanneer iemand, tijdens hij onder kerkelijke behandeling is, zijn lidmaatschap bij de Gemeenten opzegt, zal zulks, benevens de moeite vruchteloos tot zijne terechtbrenging aan hem besteed, der Gemeente worden bekend gemaakt, dewijl hij zich daardoor aan de magt der kerk heeft onttrokken.”

In Art. 48 der Synode van 1866 is dit besluit van 1863 aldus gewijzigd:

„Wanneer iemand, tijdens hij onder kerkelijke behandeling is, zijn lidmaatschap der Gemeente opzegt, zal de kerkeraad naar omstandigheid met hem handelen.”

In Art. 90 der Synode van 1846 was besloten omtrent de leden, die zich afzonderen van de Christelijke Afscheidene Kerk en bij de Gemeente van LEDEBOER of SMITT hebben aangesloten of op zichzelf houden:

„dat, wanneer er overigens op hunne leer en wandel niet te zeggen valt, men met alle voorzichtigheid met hen handele, en hun eindelijk schriftelijk te huis zende eene verklaring, dat zij om hunne handelwijze niet meer bij de Gemeente erkend worden, zonder het gewone formulier tot afsnijding op hen toe te passen. Doch zoo zij ergerlijk zijn in leer of leven, dat men dan met hen de gewone orde der Kerk volge.”

Na eenige discussie oordeelt en besluit de Vergadering evenwel bij de bepaling van 1863, in verband met de wijziging van 1866, te blijven.

23 118 2000107

leer en synode

Art. 74.

ind. nov.

De Provincie Noord-Holland vraagt nog volgens Art. 14 de Agenda, dat:

De Synode terugkome op Art. 53 der Synode van 1866 en hetzelfde (zoo mogelijk) opheffe; opdat Art. 55 der Synode van Dordrecht 1618 en 1619 niet verloren ga, maar gehandhaafd worde.

Bedoeld Art. 53 der Synode van 1866 is, wat het besluit dier Vergadering betreft, aldus luidende:

„De Synode erkent het bezwaarlijke om Art. 55 der Dordsche kerkeordering, in de tegenwoordige omstandigheden, in elk opzigt te beleven.

Zij acht het evenwel wenschelijk, dat het zoo veel mogelijk door de kerkbesturen, tot handhaving van de zuiverheid der leer, worde onderhouden.

Zij verbindt echter hierdoor niemand, om, wanneer hij iets wil laten drukken, zijn werk aan de kerkelijke approbatie te moeten onderwerpen, daar het toch den kerkbesturen is en blijft opgedragen, om voor de zuiverheid der leer te waken.”

Ook hier omtrent meent de Vergadering niet te moeten terugkomen op het vroeger bepaalde, en arresteert dus bij vernieuwing bovengenoemd besluit.

le. "

Art. 75.

b.

Voor de Vergadering komt nu in behandeling Art. 15 a en b der Agenda:

a. De Provincie Noord-Holland stelt voor:

De Synode stelle een gegrond onderzoek in, of de Afscheiding in Noord-Amerika wettig is: des noods zende zij eene Commissie derwaarts.

b. De Synode besluite, dat voortaan aan de predikanten onzer Kerk, die naar Amerika vertrekken, eene kerkelijke attestatie moet worden

verstrekt, zoo er namelijk tegen hen geen wettige bezwaren bestaan.

De afgevaardigden van Noord-Holland deelen mede, dat er in hunne Provincie verschil van meening bestaat, of bedoelde scheiding al dan niet wettig is, en dat daarom de uitspraak der Synode in dezen begeerd wordt.

De afgevaardigden van Z. Holland geven redenen op, waarom door hunne Provincie op het afgeven van attesten gedrukt wordt, en wel omdat in de Provincie Groningen zich een geval van weigering heeft voorgedaan.

Het aanteekenen van de afgevaardigden van Noord-Holland is als volgt: Art. 76.

De tijd der zitting verstreken zijnde, wordt de Vergadering met dankzegging geeindigd door den Ouderling K. ENSING, nadat gezongen was Ps. 90:9.

De Synode besluit het de Kerkeraad van de Kerk van de Gemeente van Kinteloord te bevelen, die nog afgevaardigden af te zenden.

Elfde Sessie.

Dingsdagnamiddag 22 Juni.

Het aanteekenen van de afgevaardigden van Noord-Holland is als volgt: Art. 77.

Gezongen zijnde Ps. 86:6, opent de Ouderling B. EVERTS de Vergadering met gebed.

Art. 78.

De Vergadering zet de behandeling voort van Art. 15 der Agenda omtrent de afscheiding in Amerika.

Ds. J. F. BULENS deelt als rapporteur een en ander mede uit een brochure en brieven dienaangaande geschreven.

Het praeadvies der Docenten wordt hierover ingenomen.

Naar aanleiding van dat advies vermeent de Vergadering daarover geene discussiën te behoeven te houden.

De Synode oordeelt, dat het haar onmogelijk is aan deze zijde van den Oceaan te kunnen oordeelen over de kerkelijke

toestanden van het werelddeel aan de overzijde van den Oceaan.

Terwijl zij zich daarom onbevoegd acht, om te beslissen over zaken, waarover de scheiding is ontstaan, wil zij zich bij vernieuwing uitspreken, dat onze Kerk zich gaarne met alle buitenlandsche Kerken vereenigt, die verklaren in leer, tucht en dienst overeen te stemmen met de aloude Gereformeerde Kerk; ten zij het der Synode met voor haar genoegzame zekerheid mogt blijven, dat deze verklaring in strijd ware met de werkelijkheid.

Het afgeven van de noodige attesten behoeft dus in gewone gevallen geen bezwaar op te leveren.

Art. 79.

Komt in behandeling Art. 16 der Agenda:

De Synode besluite, dat de Kerkeraden bij het vertrek van kinderen der Gemeente, die nog geen belijdenis des geloofs hebben afgelegd, verplicht zijn hiervan met een getuigschrift, aangaande hun gedrag, aan den Kerkeraad der Gemeente, waar zij zich vestigen, ten spoedigste kennis te geven."

De afgevaardigden van Noord-Brabant, lichten dit punt toe en doen uitkomen, dat men vooral ziet op miliciens, die bij hunne indeeling soms niet durven belijden, dat zij tot onze kerk behooren.

De Synode oordeelt en besluit, dat de Kerkeraden behooren te voldoen aan hetgeen door Noord-Brabant is voorgesteld.

Art. 80.

Hierop gaat men over ter behandeling van Art. 17 der Agenda:

De Synode bepale, dat een Leeraar zijne eerste Gemeente in gewone omstandigheden min-

tens twee jaren moet bedienen, en dat in buitengewone de Classis beslissen zal.

Hierbij wordt voorgelezen een brief van den Kerkeraad te Smilde.

De Provinciale deputaten van Utrecht geven nadere verklaring.

Na eenige deliberatie, neemt de Synode het besluit, bij het bepaalde in 1849 en 1854 te blijven.

De Synode van 1849 pag. 38 spreekt aldus:

„De korte bediening van eene Gemeente strijdt tegen haar welbegrepen belang; hierom worden de Herders en Leeraars vermaand, hunne Gemeenten niet, zonder volstreckte noodzakelijkheid, spoedig te verlaten.

Oordeelen zij evenwel binnen het jaar te moeten vertrekken, dan zullen zij de onkosten terug geven, die door de Gemeente om hen te verkrijgen, gemaakt waren.”

De Synode van 1854 heeft (zie het verslag pag. 69 en 70) daaromtrent hetzelfde gezegd met verwijzing naar Art. 10 der kerkeorde van 1618 en 1619.

Art. 81.

Hierop wordt behandeld Art. 18 der Agenda:

Protest tegen het smaden en bespotten van het ambtsgewaad, gelijk in de Bazuin en Wekstem is geschied; ingediend door de Provincie Utrecht.

Ten gevolge van verkregen advies en na breedvoerige deliberatiën, spreekt de Vergadering als haar gevoelen uit, dat de zaak hier niet in behandeling kan komen, maar tot de betrokkene kerkbesturen had moeten gebracht worden.

Art. 82.

Ds. C. VAN DER MEULEN wordt gelegenheid gegeven in het kort mede te deelen, wat de Classis Holland en Wisconsin doen tot wering, als leden der Gemeente, van personen, die tot geheime genootschappen behooren: waarin

hij doet uitkomen, dat men op dit punt zoo getrouw mogelijk handelt.

De Vergadering dankt ZEw. voor die mededeeling.

Art. 83.

Komt verder ter tafel Art. 19 der Agenda:

De Synode bepale de werkzaamheden van den Consulent, en ontwerpe daartoe een reglement.

Nadat de afgevaardigden van Zuid-Holland daarvan de bedoeling hebben doen uitkomen, besluit de Vergadering, in 't kort hierover gedelibereerd hebbende, geen nadere bepalingen dienaangaande te maken; maar te verwijzen naar Art. 104 der Synode van 1846 waar het navolgende is vastgesteld:

„De Vergadering oordeelt het noodig en nuttig, dat de Klassen de herderlooze Gemeenten verdeelen onder de Leeraars, opdat zij met dezelve zullen consuleren; en de Leeraars zijn gehouden met raad en daad de Gemeenten bij te staan, alsook het opzicht over dezelve te houden en bij het beroepen van eenen Leeraar tegenwoordig te zijn.”

Wordende dit besluit, gelijk ook in 1857, thans op nieuw bekrachtigd.

Art. 84.

Het verzoek van Noord-Holland, uitgedrukt in Art. 20 der Agenda:

De Synode geve eene bepaalde formule voor de bevestiging van leden; daarop in overweging genomen zijnde, is na eenig spreken door de Vergadering geoordeeld, dienaangaande geen bepaald voorschrift te moeten geven.

Art. 85.

Wordt overwogen de vraag, uitgedrukt in Art. 21 der Agenda, op voorstel van de Provincie Noord-Holland en Drenthe.

Is het geoorloofd, wanneer een lid of een Gemeente in dadelijken nood verkeert, zonder vergunning van Classis, Provincie of Synodale Commissie de hulp der Christenen door Kerkelijke Weekbladen in te roepen?

Na verkregen advies en gehoudene deliberatie, antwoordt de Vergadering in ontkenningen zin, en wijst terug naar hetgene door de Synode van 1851, pag. 41. 4, is vastgesteld, en wel dat men in bedoelde gevallen:

„moet verwijzen naar eigene Classis en Provincie, doch met de opmerking, dat het beroep op de liefdadigheid van anderen eerst dan zal mogen geschieden, wanneer vooraf alle eigene krachten te vergeefs zijn beproefd geworden.”

De Synode wekt hierbij op tot krachtige handhaving van dit besluit, 't welk mede gerigt is tegen alle circulaires en advertentien, die eene strekking van bedelarij hebben.

deix 4797 95

Art. 86.

De Afgevaardigden der Provincie Groningen vragen namens de Provincie, volgens Art. 22 der Agenda:

Dat Art. 92 der Synode van 1866 moge worden herzien.”

Dit Artikel betreft eene kwestie tusschen de gemeenten Groningen en Appingadam over het onderstands-domicilie van zekere kinderen. De Afgevaardigden lichten deze zaak toe, waarop men ter beoordeeling overgaat.

De Vergadering ziet evenwel geen noodzaak daarin te treden, en besluit het bedoelde Artikel onveranderd te laten met het oog op Art. 40 van de Synode van 1863, waar aldus is besloten:

„Dewijl Art. 138 der Synode van 1860 op tweeërlei wijze is uitgelegd geworden en nog wordt uitgelegd, zoo bepaalt de Vergadering dat, om dit verschil weg te nemen, allen, zoowel die reeds behoeftig zijn, of voortaan zullen worden, van nu aan op de plaats van hun lid-

maatschap zullen gealimenteerd worden. De schade, die uit de verschillende opvatting van voornoemd besluit voortgevloeid is, zal door elk der daarbij betrokkene en in verschil zijnde Gemeenten ten halve worden gedragen.

Dit besluit zal van heden aan in werking treden. Ook oordeelt de Synode, dat hiermede tevens verklaard wordt, dat Art. 83 onzer Kerkeorde door Art. 138 der Synode van 1860 niet is veranderd."

Art. 87.

De Praeses leest nu voor Art. 23 *a*, *b* en *c* der Agenda: waarin wordt voorgesteld:

Door de Provincie Zuid-Holland:

a. De Synode trekke zich het lager onderwijs aan, en kome in verdrag met het Bestuur van 't Gereformeerd Onderwijs, ook zorge zij voor de oprichting van eene Normaalschool;

Door de Provincie Gelderland:

b. De Synode verklare, dat onze Kerk zich geroepen acht om opzicht te houden over de vorming der onderwijzers, en trede daartoe in overleg met de Vereeniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs;

Door de Provincie Overijssel:

c. Dat de Synode, naar aanleiding van Art. 134 der Synode van 1866, het onderwijs der jeugd zich aantrekke.

De discussiën worden hierover geopend, doch niet ten einde gebracht, uithoofde de tijd der zitting is verstreken.

Art. 88.

De Praeses verzoekt den Ouderling J. NIJLAND de Vergadering met dankzegging te sluiten.

Hieraan wordt door dien Broeder voldaan, nadat gezongen was Ps. 25 : 10. Vooraf nog werd bepaald morgen voormiddag ten 8 ure de Vergadering aan te vangen.

1 11 2
 113 3 11
 6 190.1
 - 113 1 10

Twaalfde Sessie.

Woensdagvoormiddag 23 Juni.

Art. 89.

De voormiddagzitting wordt door Broeder C. G. DE MOEN met gebed geopend, nadat men gezongen had Ps. 146 : 1.

Art. 90.

Wegens huiselijke omstandigheden moesten de Ouderlingen A. DEN DEKKER, J. H. LANDWEHR en C. VAN DER PUTTE de Vergadering verlaten. Voor laatstgenoemde treedt als secundus op de Ouderling N. VETEN, die, op verzoek van den Praeses, zijne openlijke instemming betuigt met onze Belijdenisschriften.

Art. 91.

De discussiën over 't onderwijs, in de naastvoorgaande zitting geopend, worden thans voortgezet.

Breedvoerige toelichtingen gegeven, vele adviezen uitgebragt en langdurige deliberatiën gehouden zijnde, is eindelijk ten opzichte van Art. 23 der Agenda het oordeel en besluit der Synode: Alles in aanmerking nemende, met betrekking tot den Staat, enz. heden niet meer te moeten doen dan de Gemeenten ernstig op te wekken, dat zij zorgen, dat de kinderen als behoorlijke burgers en goede Christenen worden opgevoed, opdat zij in 't opwassen zich als zoodanig mogen openbaren.

Art. 92.

Voorts is aan de orde Art. 24 *a* en *b* der Agenda:

a. Door de Synode worde een algemeen kerkelijk fonds opgericht tot ondersteuning van emeriti predikanten, predikants-weduwen en weezen; met de bepaling, dat elk predikant één

percent van zijn tractement jaarlijks in het fonds storten zal, en er in elke Provincie eene Commissie van bestuur zal worden benoemd.

b. Er worde eene algemeene kas voor predikants-weduwen en weezen onzer kerk opgericht.

Voorgesteld a door de Provincie Noord-Brabant en b door de Provincie Utrecht.

De Vergadering besluit na gehoudene deliberatiën tot het oprichten van een algemeene kas voor emeritpredikanten, predikants-weduwen en weezen, en draagt aan de Synodale Commissie op een reglement te ontwerpen, hetzelfde aan de Provinciën ter revisie toe te zenden en met de noodige aanmerkingen aan de eerstkomende Synode voor te leggen.

Art. 93.

Het volgende Artikel der Agenda, nl. Art. 25, behelzende het voorstel van de Provinciën Utrecht en Noord-Brabant:

De Synode grijpe de inwendige Zending krachtig aan,

wordt nu ter tafel gebracht en besproken.

Nadat over dit punt was gediscuteerd, besluit de Vergadering de bedoelde zaak aan de Provinciën zelve te moeten overlaten en te blijven bij het besluit der Synode van 1866 Art. 136, 't welk aldus luidt:

„De Synode wekt de Provinciën ernstig op tot behartiging van de inwendige Zending, en om, zoo het noodig mogt zijn, bekwame Leeraars aan te stellen, om aan die plaatsen, waar het Evangelie niet verkondigd wordt, te arbeiden.”

Art. 94.

Wordt in behandeling genomen Art. 26 der Agenda, behelzende:

Protest tegen de tractaatjes, buiten onze
1026 Kerk uitgegeven bij Kemink en Zoon te

Utrecht, en verzoek aan de Synode om eene Commissie te benoemen, die zich met het uitgeven van gezonde tractaatjes belast.

Ingediend door de Provincie Utrecht.

De Synode oordeelt en besluit dienaangaande:

1°. dat bedoelde tractaatjes, door iemand buiten ons uitgegeven, ook buiten onze beoordeeling liggen.

Zij wil echter niet, dat dusdanige tractaatjes worden aanbevolen door onze Kerkelijke weekbladen, tevens radende voorzichtig te handelen in het recommanderen van godsdienstige lectuur, en

2°. dat het niet geraden is te voldoen aan het verzoek in het laatste lid van dat Artikel uitgedrukt.

Art. 95.

Komt verder in overweging het voorstel van Gelderland, volgens Art. 27 der Agenda:

De Synode geve in het openbaar hare blijdschap te kennen over de teekenen van leven, die zich in den laatsten tijd in het Hervormd Kerkgenootschap openbaren; en uite daarbij den wensch, dat de door vele Broeders in dat genootschap aangebonden strijd met getrouwheid en zelfopoffering volgehouden worde.

De discussiën worden hierover wel geopend, doch niet beëindigd, wegens den vergevorderden tijd.

Art. 96.

Ds. J. W. TE BOKKEL geeft op te zingen Ps. 143:10, en sluit daarna met dankzegging de Vergadering.

Dertiende Sessie.

Woensdagnamiddag 23 Juni.

Art. 97.

Na het zingen van Ps. 46 : 2, wordt de zitting door Ds. J. F. BULENS met gebed geopend.

Art. 98.

Terugkomende op Art. 27 der Agenda, oordeelt de Synode, dat het niet op haren weg ligt, uitspraak te doen over de bewegingen in het Herv. Kerkgenootschap; en daar bij de behandeling van het verlangen, uitgedrukt in genoemd artikel der Agenda, een adres aan de Vergadering is voorgelezen, stelt ze bedoeld adres in handen van het kerkbestuur, waaronder de adressant behoort, om naar bevind van zaken te handelen.

Art. 99.

Het voorstel van de Provincie Utrecht, vervat in Art. 28 der Agenda:

Bij het admissie-examen worde gevoegd: onderzoek naar de drijfveeren tot het leeraarsambt; en zou het onderzoek naar het geestelijk leven en de roeping voor de bediening niet beter geplaatst zijn bij het begin der theologische lessen, dan (gelijk thans) bij het einde?

in overweging genomen wordende, blijkt uit de mededeeling, dat hieraan reeds beantwoord wordt; weshalve de Vergadering hierbij niet behoeft stil te staan.

Art. 100.

Omtrent het voorstel van Zuid-Holland, begrepen in Art. 29 der Agenda:

De Synode besluite, dat door het Collegie

van Curatoren moet worden gewaakt, dat haar besluit over de vacantie der Studenten aan onze School gehandhaafd worde;

oordeelt en besluit de Vergadering, nadat en door Doctoren en door Curatoren was medegedeeld, dat wegens omstandigheden de vacantielijd A. P. is verlengd, dat aan de Curatoren voorts moet opgedragen worden op de handhaving van dat besluit acht te geven.

Art. 101.

Volgens Art. 30 der Agenda, wordt door de Provincie Zeeland aan de Synode voorgesteld:

Dat door haar krachtig bevorderd worde, de uitgave en verspreiding des Bijbels in de laag Maleische taal.

Nadat door Broeder Tobi dit punt toegelicht was, besluit de Vergadering, na eenige discussiën, aan de zendingscommissie op te dragen, daaromtrent in correspondentie te treden met het Schotsche Bijbelgenootschap, om zoo mogelijk aan dat verzoek te voldoen.

Art. 102.

Wordt voorgelezen een brief van een lid der gemeente te Zutphen, den Kerkeraad dier gemeente aanklagende, wegens het toelaten tot de bediening des H. Avondmaals van personen, die den dag des Heeren ontheiligen.

Aangezien het echter blijkt uit de inlichtingen van de afgevaardigden uit Gelderland, dat die aanklacht niet langs den wettigen weg hier gekomen is, oordeelt en besluit de Vergadering, in de overweging daarvan niet te kunnen treden; maar den beschuldiger terug te moeten wijzen naar de bevoegde Kerkbesturen.

Art. 103.

Hierop is voorgelezen een brief van den Kerkeraad der Gemeente te Stads-Kanaal, verzoekende van de Synode

eenige toelage voor den gewezen predikant M., uit hoofde zijne behoeftige omstandigheden. Dewijl deze zaak bij de Kerkbesturen der Provincie Groningen te huis behoort, wordt dezelve derwaarts teruggewezen.

Art. 104.

Art. 104.

Art. 104.

Is ingekomen een beklag van ATE VAN DER WERF tegen een besluit van de Provincie Friesland, betreffende de arm-bedeeling te Dragten.

Op verzoek van den Praeses geven de Afgevaardigden van Friesland de noodige inlichtingen, waarna de Synode als haar oordeel uitspreekt, dat voornoemd besluit niet geacht kan worden tegen de Dordsche Kerkeorde te strijden, en dat zij niet bekend zijnde met de bijzondere Kerkelijke toestanden in Friesland, zich niet bevoegd acht over die zaken in alle bijzonderheden te oordeelen; maar zulks aan het oordeel der Friesche Broeders moet overlaten.

Art. 105.

Art. 105.

Art. 105.

Ook is ingekomen een bezwaarschrift van R. DIJKSTRA c. s. te Joure, tegen een Provinciaal besluit, betreffende de uitoefening der Kerkelijke tucht door den Kerkeraad dier Gemeente op leden derzelve toegepast.

Na ook hierop ingelicht te zijn, oordeelt de Synode zich met het besluit der Provinciale Vergadering te moeten vereenigen.

Art. 106.

Art. 106.

Het verzoek door den voogd van het zoontje van wijlen den Zendeling VAN GENNIP aan de Synode gericht, om ter opvoeding van dat kind een jaarlijksche toelage te ontvangen van f 40.—, overwogen zijnde, besluit de Vergadering deze zaak in handen te stellen van de Zendingcommissie.

Art. 107.

Art. 107.

Art. 107.

Theologische School, bestaande uit de Leeraars W. A. Kok en J. F. BULENS, geeft der Synode een uitvoerig verslag van een en ander, betrekkelijk genoemde School.

Door niemand hierop aanmerkingen gemaakt wordende, besluit de Synode dat verslag als bijlage bij de Notulen te voegen.

Art. 108.

Naar aanleiding van het in 't vorig Artikel genoemd verslag, wordt door den Praeses in omvraag gebracht:

1°. of door de Synode kan geaprobeerd worden het besluit der Curatoren, waarbij aan den Heer C. MULDER, onderwijzer voor uitgebreid lager onderwijs aan de Theologische School, eene toelage is gegeven, bij het vroeger bepaalde tractement, van f 100.— 's jaars?

Deze vraag wordt algemeen toestemmend beantwoord.

2°. of de Synode kan goedvinden het voorstel der laatstgehoudene Curatoren-Vergadering in te willigen, om het tractement der Docenten aan de Theologische School te verhoogen met f 100.— of f 200.—?

Bij absentie der Docenten, beslist de Vergadering unaniem tot eene verhooging van f 200.—;

3°. of de door Curatoren gemaakte bepaling, dat de litterarische studenten onzer Theologische School wel *onder* maar niet *buiten* toezicht van een' predikant in het openbaar voor de Gemeente mogen optreden, kan worden aangenomen?

Op dit punt is de Vergadering van gevoelen geen verandering te moeten brengen in de vroegere bepaling, dat studenten, zoo lang ze in de letteren studeren, in 't geheel der Gemeente niet mogen voorgaan;

4°. of het voorstel van Curatoren door de Synode kan gesanctioneerd worden, de Theol. School voor goed te Kampen te houden? Hiertegen wordt door niemand eenig bezwaar geopperd;

5°. of de Vergadering, naardien punt 4 door haar is

aangenomen, met het collegie van Curatoren kan instemmen, dat er bij gebrek aan geschikte localiteit, uitgezien worde naar gelegenheid om een gebouw te erlangen voor Collegiezalen enz. en, tot bestrijding der kosten, de gelden daarvoor te vinden door collecten als anderszins?

De Synode hiermeê instemmende, draagt aan de Curatoren op hiervan werk te maken. De gelden hiervoor benoodigd zullen door collecten in de Gemeenten worden bijeenverzameld, alsmede door liefdegaven, waartoe eene opwekking in het weekblad de Bazuin geplaatst zal worden.

Eindelijk wordt, mede naar aanleiding van bedoeld verslag, door den Docent S. VAN VELZEN, als President der Zendingscommissie, rapport uitgebragt omtrent de Zendingszaak. Dit rapport zal als bijlage aan de notulen dezer Synode gehecht worden.

Art. 109.

Door de afgevaardigden van Drenthe wordt gevraagd met opzicht tot de Studenten der School, of het al dan niet verplichtend verklaard wordt, dat allen de moderne talen leeren?

De Synode hierover gedelibereerd hebbende, besluit, wanneer de ouders of voogden begeeren, dat hunne kinderen of pupillen die talen niet zullen aanleeren, daarop niet zal worden aangedrongen; doch dit anders aan de wijsheid der Docenten over te laten.

Art. 110.

Op de vraag of deze Synode moet terugkomen op de in 1860 gemaakte nominatie van predikanten, waaruit bij eventuele ontstentenis van één of meer der Docenten, eene keuze ter vervanging zou gedaan worden? besluit de Vergadering, dat, indien onverhoopt eene vacature aan de Theologische School mogt ontstaan, eene buitengewone Synode zal worden bijeengeroepen om daarin te voorzien.

Art. 111.

Terugkomende op Art. 28 dezer Synode, wat de kennisgeving aan de Hooge Regeering betreft van ons Kerkelijk bestaan onder den naam van *Christelijke Gereformeerde Kerk*, besluit de Vergadering, de uitvoering hiervan op te dragen aan de Synodale Commissie in vereeniging met de Docenten en Ds. D. KLINKERT; zullende deze echter hierover vooraf een bekwaam en vertrouwd rechtsgeleerde raadplegen.

Art. 112.

Wordt overgegaan ter behandeling van Art. 31, *a*, *b* en *c* der Agenda:

a. De Synode oordeele of er geene verandering moet komen in de vertegenwoordiging der Provinciën op de Synodale Vergaderingen.

b. De Synode besluite, dat voortaan niet om de drie, maar om de twee jaren Synode zal gehouden worden.

c. De Synode bepale, dat de Synodale Vergaderingen, zoo veel mogelijk in een der steden, midden in het vaderland gelegen, zullen gehouden worden.

Omtrent punt *a* en *b* wordt, nadat door de afgevaardigden van Zuid-Holland een en ander is toegelicht, besloten bij het gewone gebruik te blijven.

Ook omtrent punt *c* verklaart de Vergadering hierin geene verandering te maken.

Art. 113.

Door Broeder N. M. STEFFENS wordt aan de Vergadering voorgesteld:

1°. de Synode vergunne aan de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen, mingevoede Studenten derzelve toe te laten tot de examina in Kampen, zonder dat van hen gevergd worde, vooraf als Student te worden ingeschreven.

2°. De Synode vergunne desgelijks aan genoemde Kerk, in Kerkelijke zaken, die zij op hare vergadering niet waagt te beslissen, zonder inwinning van raad door een hooger Kerkbestuur, in correspondentie te treden met de Provincie Overijssel, Drenthe en Groningen.

Volgaarne worden deze voorstellen door de Vergadering toegestemd.

Art. 114.

De notulen verder voorgelezen zijnde, worden dezelve met de noodige veranderingen goedgekeurd.

Hierna wordt nog voorgelezen een brief van den Boekhandelaar der Theologische School, den Heer S. VAN VELZEN JR., verzoekende dat hem de uitgave van de Handelingen dezer Synode worde opgedragen.

De Vergadering het in orde brengen der notulen aan den Scriba en zijn Adjunct opdragende, geeft mede aan hen over met den genoemden Boekhandelaar daarover te onderhandelen.

Art. 116.

Verder tot de verrekening der gemaakte kosten overgaande, werd het geheele bedrag daarvan bevonden te zijn . f 261,76;
 daarvan afgetrokken de ontvangen som ad. . . - 100.—
 rest dus f 161,76.

Iedere Provincie betaalt f 16,20; waarmede de rekening gekwiteerd wordt.

Art. 117.

De werkzaamheden der Vergadering ten einde gebracht zijnde, richt de Praeses het woord tot de Vergadering, en bepaalt dezelve bij de veelvuldige voorregten van den Heere genoten, dankt haar voor de medewerking hem in de waarneming zijner gewigtvolle betrekking betoond, en drukt er op, hoe de band van liefde in stede van gerekt, naauwer tusschen de broeders was toegehaald; zoodat het aandenken

aan deze Synode in aangename herinnering zou blijven, en laat daarop zingen Ps. 103:1.

Docent S. VAN VELZEN vat daarna het woord op en spreekt het volgende:

President! De Docenten betuigen aan U en geheel deze Vergadering hun innigen dank voor de toegenegenheid, die zij al den duur der tegenwoordige Synode ondervonden hebben.

Werpen we bij het einde een blik op het verrigtte, zoo blijkt het, dat we groote redenen hebben tot blijdschap en dankbaarheid aan den Heere.

Menigeen, toen hij zich voor de reis naar Middelburg gereed maakte, was niet zonder bezwaren. Maar hoe genoegelijk zijn we hier geweest; hoe gewenscht heeft ons verblijf hier voortgeduurd! Wij waren in eene stad vergaderd, wier naam voorkomt onder de plaatsen, waar de beroemde Synodale vergaderingen der zestiende en zeventiende eeuw gehouden zijn. Ook de Synode van Middelburg van 1869 zal, mogen we verwachten, bij tijdgenoot en nakomeling in dankbaar aandenken gehouden worden. Wij zagen ons verzameld in een kerkgebouw 1), waar één der meest gezegende leeraren 2) der Kerk in ons Vaderland voor anderhalve eeuw de Gemeente is voorgegaan; één der leeraren, wier schriften nog aan een dankbaar nageslacht tot voedsel strekken. Het is mij, alsof ik hem hoor, gelijk hij met krachtige stem ernstig, liefderijk en getrouw tot ontdekking, bestraffing, bestiering en vertroosting sprak. Het is mij, alsof ik hem dáár zie staan, gelijk hij bij het vooruitzicht van donkere tijden zijn hart uitstortte in gebeden tot God, en smeekte voor de bewaring der Gemeente in de waarheid en de liefde. Zeker heeft hij menigmaal voor de Kerk in ons Vaderland tot God gebeden. En God heeft verhoord; wij zijn getuigen!

De waarheid, die door hem verkondigd is, wordt ook door ons beleden. Al de Gemeenten, die hier vertegen-

1) De Gasthuiskerk. 2) B. Smijtegelt. 1871 196 21110101 11 1007

woordigd zijn, gevoelen zich met deze waarheid verbonden; in deze Vergadering zijn broeders en Gemeenten, die gedurende vele jaren van elkander verwijderd waren, hereenigd, en zijn verscheidene besluiten genomen, die met den zegen des Heeren tot bevestiging, uitbreiding en opbouw der Gemeenten zullen strekken.

Al de Synoden, die in de drie en dertig jaren, sinds onzen uitgang uit het Herv. kerkgenootschap, bij ons gehouden zijn, mogt ik bijwonen; maar ik kan betuigen, dat in geene dier Vergaderingen een meer broederlijke toon dan hier geheerscht heeft. Deze Vergadering kenmerkte zich van den beginne tot het einde door groote eensgezindheid bij aangename verscheidenheid, door hoogen ernst bij vriendelijke bejegening, door goede orde bij vrijmoedige raadpleging en door voorspoedigen voortgang bij vele belangrijke zaken.

Wij staan gereed van elkander te scheiden; maar we hebben op nieuw de ondervinding opgedaan van de weldadigheid en trouw des Heeren. Wij keeren weder tot onze gewone werkzaamheden; maar hetgeen de Heere ons hier gaf zij tot onze bemoediging en versterking, ook als de toestand of het vooruitzicht soms duister wordt. Wij scheiden, en, wie zich nu nog hier bevinden, zullen zóó waarschijnlijk nimmermeer op aarde te zamen zijn; maar de Heere brenge ons na den afgelegden loopbaan hier boven te zamen, om Hem ook voor hetgeen we hier genoten hebben, in volmaaktheid te danken, en met alle vroegere godzaligen en met geheel de schare, die door Zijn bloed is gekocht, Hem te prijzen!

Hierna zong de Vergadering Ps. 134 : 1 :

	Looft, looft nu aller Heeren Heer	us
† 34 d bc	Gij, Zijne knechten, geeft Hem eer;	sb
	Gij, die des nachts Zijn huis bewaakt,	34
..	En voor Zijn dienst in ijver blaakt.	† 34

Ds. W. H. GISPEN als Vice-Praeses staat nu op om den Praeses namens de Vergadering hartelijk dank te betuigen voor de leiding der Vergadering, den wensch uitende, dat

de Heere ZEErw., hoewel reeds ver op zijne jaren gekomen, nog langen tijd tot zegen voor Zijne Kerk mag sparen, en om eenmaal die eerekroon te erlangen, welke de Heere aan Zijne gaarn getrouwe knechten heeft toegezegd.

Daarop gezongen zijnde Ps. 134 : 3, sluit de Praeses de Vergadering met dankzegging.

Eer men echter uiteen gaat, wordt nog het laatste vers gezongen van Ps. 72.

Het was reeds na middernacht, toen de Vergadering ten einde liep.

De Broeders namen van elkander een hartelijk afscheid.

Namens de Synodale Vergadering,

W. A. KOK, *Praeses*.

W. H. GISPEN, *Vice-Praeses*.

E. F. SMIT, *Scriba*.

N. H. DOSKER, *Adjunct-Scriba*.

De predikdienst werd tijdens de Synode op den dag des Heeren in de Gemeente te Middelburg waargenomen door:

Ds. S. VAN VELZEN,

„ A. BRUMMELKAMP, en

„ W. H. GISPEN.

In de Kerk van de Gereformeerden ging in de avond-godsdienst voor:

Ds. J. NENTJES.

Aan Ds. A. LITTOOIJ is door den Praeses opgedragen, de Gemeente van Middelburg openlijk den dank der Vergadering te betuigen voor hare bijzondere toegenegenheid en liefde aan de leden der Synode bewezen.

B I J L A G E N.

1863
1864
1865
1866

TOESPRAKEN

van de afgevaardigden der Vereenigde Presbyteriaansche Kerk
in Schotland en beantwoording dier toespraken namens de
Synode door den Doцент S. van Velzen.

De rede van den eersten spreker, Ds Bruce, is hier in zijn geheel opgenomen,
terwijl het door de drie andere afgevaardigden, in hoofdzaak wordt teruggegeven.

Ds. BRUCE spreekt als volgt:

President, Vaders en Broeders!

Wij brengen u van over de zee de hartelijke groeten van de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk van Schotland. De zee is breed en diep, maar de handel en wetenschap steken haar over om de schatten dezer wereld, rijkdom en wijsheid, te ruilen, en zou de Christelijke broederliefde niet over een zelfs breed verschil van naam en natie, van taal en gewoonten heen kunnen stappen, om hen samen te brengen, die hetzelfde Evangelie gelooven en denzelfden Heiland beminnen? Wij zijn naar een land gekomen, dat wij niet kennen, en tooneelen zien wij daar, die ons vreemd zijn; evenwel ademen wij hier dezelfde lucht in, en dezelfde zon beschijnt ons. Zoo zijn in deze Christelijke Vergadering hetzelfde licht der gezegende waarheid en dezelfde adem van den Geest van God aanwezig, die ons in onze godsdienstige bijeenkomsten te huis verheugen.

Uwe Kerk heeft in hare vroegste geschiedenis trekken van overeenkomst met de onze. Maar voornamelijk in uwe vormen van leer en eeredienst vinden wij dat, wat ons in sympathie en genegenheid tot u trekt.

Uw Calvinistisch geloof, uwe Presbyteriaansche kerkregeering en uwe inrichtingen van den eeredienst toonen ons dat wij over-

eenstemmen, — overeenstemmen in de opvatting van dat Bijbelwoord, voor 't welk alle belijders zich moeten buigen, als den eenigen oppersten regel van geloof en wandel. Ook kunnen wij niet twijfelen, of er is een geest van oprechte persoonlijke godsvrucht, die leven geeft aan uwe kerkelijke instellingen en ondernemingen. Wij gevoelen dat ons bezoek aan u geschikt is, om onze dankbaarheid en onzen moed aan te wakkeren, en ons geluk zal nog grooter zijn, als dit bezoek onder u eenige aangename en nuttige indrukken achterlaat. Wij komen onder u om gevers en ontvangers te zijn. Wij bieden u onze vriendelijke belangstelling aan, en verzoeken van u ook een plaats in uwe goede wenschen en een gedenken in uwe gebeden. Voor vele jaren gaf dit land aan ons eiland een koning, een wijs, kloekmoedig koning van verheven beginselen, en vele voordeelen gingen met die gift vergezeld. In vroeger tijden vonden ook vrome lieden uit ons land, die de ballingschap verkozen boven de verzaking van hun beginsel, op uwe kusten een welkome en vreedzame woning, met de vrijheid om God te dienen volgens hun geweten. Onder onze beminde en geëerde Koningin genieten wij een uitnemenden overvloed van godsdienstige vrijheid; moge God ons in staat stellen er een getrouw gebruik van te maken, tot uitbreiding van Zijne zaak onder ons en elders!

Maar toch kunt gij ons helpen, en wij hebben uw hulp noodig, want wij hebben met moeielijkheden te strijden. De vermeerderingen van ondernemingen in den handel en van rijkdom in ons land heeft aanleiding gegeven tot veel wereldsgezindheid. Weelde en liefde tot uitspanning in de meer gegoede standen hebben de Christelijke nederigheid en ingetogenheid doen verminderen. Onze wetenschap en letterkunde hebben in veel opzichten rondgewandeld in het kleed van een valsch liberalisme. Onmatigheid en losbandigheid storten vele zielen in 't verderf, vooral in onze groote steden. Terwijl onder ons landvolk en onze handwerkslieden, om dezelfde oorzaken, de huisgodsdienst en

het bezoeken van Gods huis niet zoo gewoon zijn als zij eens waren, hebben wij te strijden tegen vele vormen van het kwaad, en gij kunt ons een goeden strijd helpen strijden. God hoort het gebed, God beantwoordt het gebed. De smeeking van Mozes op den top des heuvels hadden niet minder uitwerking, dan het strijden van Josua en zijne makkers in het veld, toen zij de legers der vijanden op de vlucht sloegen.

Men moet evenwel niet denken, dat wij grond verloren hebben in den goeden strijd. Wij hebben bewijzen van onzes Meesters gunst en zegen in den gedurigen voorspoed van onze Kerk en godsdienstige ondernemingen. Het getal van onze Vereenigingen is toegenomen, schoon er geen plaats voor veel uitbreiding is in dit opzigt.

De vermeerderingen waren voornamelijk van tweeërlei soort: in Engeland, waar de beginselen van ons Presbyteriaansch stelsel en een eenvoudige, schriftmatige eeredienst veel kans hebben door te dringen, en ten anderen in onze groote steden, waar nieuwe kerken, die wij zendingskerken noemen, velen zich aangetrokken hebben, die door armoede en kwade zeden, buiten het bereik van de geschikte middelen der genade gekomen waren.

Onze finantiële uitgaven voor het verleden jaar toonen, dat de Contributiën aan de Schatkist van het huis des Heeren steeds toenemen. 318,000 pond sterling [*f* 3,816,000] zijn door ons geheven voor het onderhoud van godsdienstige instellingen onder ons zelve en de uitbreiding van des Zaligmakers Koningrijk. Onze Zondagscholen, scholen voor de armen en onze bijeenkomsten tot het gebed bloeien. Ook hadden wij de voldoening, op onze laatste Synodale bijeenkomst beschikking te kunnen maken, aangaande een nieuw Zendings-Station, nl. het Presb. Station van Kafferland; en dat land, zooals wij vertrouwen, treedt een zomer in van evangeliebloesem, om eerlang een herfst van overvloedige vruchten te zien. In Calabar, op de Westkust van Afrika, zoo lang het middelpunt van den afschuwelijken slavenhan-

del, hebben wij een aantal ijverige zendelingen, en ofschoon het getal der bekeerlingen daar tot nog toe klein is, toch zijn velen begonnen hunne oude gewoonten af te schaffen en de wreede ondeugden van 't heidendom uit te werpen.

Op Jamaica hebben wij een organisatie van vele gemeenten tot een Synode vereenigd, en in Indië zijn onze pogingen gezegend met een veelbelovend begin onder een belangrijk gedeelte der bevolking. Maar nog hebben wij uwe gebèden noodig. Daardoor werkt gij met ons, om ons te helpen in de goede en heilige zaak.

Ik moet niet meer van uwen kostbaren tijd vergen. Maar ik moet de groote voldoening uitdrukken, die wij gevoelen, nu wij getuigen mogen zijn van uwen ijver en uwe orde.

Voor al hebben wij ons verheugd bij het gezicht van de Vereeniging, die dezen dag onder u getroffen werd: wij vertrouwen dat zij het voortteeken en de belofte zal zijn van vele andere vereenigingen, die zeer noodzakelijk zijn in de verdeelde Kerk van Christus.

Moge de beste zegen van den Meester op u en al uwe ondernemingen rusten!

OH

Professor M. MICHAEL begon zijne toespraak met te zeggen, dat hij bij hetgeen door zijnen medebroeder op zoo uitnemende wijze was medegedeeld over den toestand der Vereenigde Presbyteriaansche Kerk weinig had te voegen. Na zijne hartelijke groete en zegenwensch uitgesproken te hebben, verklaarde hij groote blijdschap er over te smaken getuige te mogen zijn van den arbeid der liefde onzer Kerk en van den uitnemenden geest, die gelijk het hem duidelijk bleek, in de Vergadering heerschte. Het plechtige oogenblik waarin de vereeniging met Broeders, die van ons gescheiden geweest waren, voltrokken werd, zou hem voor altijd onvergetelijk blijven. Ofschoon hij de taal, waarin de discussiën gevoerd werden, niet verstond, had hij toch een levendig aandeel genomen in het voorgevallene, en hij drukte de verwachting uit, dat deze voltrokkene vereeniging door

nog vele andere vereenigingen op kerkelijk gebied gevolgd mogt worden, ten einde de verdeelde toestand der Kerk van Christus ophoude. Men mogt hem een enkel woord gunnen om te wijzen op een gevaar, dat zoowel de Kerk in 't algemeen als ook onze Kerk in het bijzonder dreigde in onze dagen. Gevaarlijke gevoelens betrekkelijk de leer der waarheid werden er verspreid, en vooral had de groote vijand het oog op de leer der verzoening, wel wetende dat deze leer het middelpunt des heils is. In korte krachtige trekken, opgehelderd door voorbeelden uit de geschiedenis van Nederland, toonde hij het ongerijmde der tegenwerpingen tegen deze leer aan.

Bewonderden wij de dapperheid en vaderlandsliefde van Leonidas, zagen wij met groote ingenomenheid op de opofferingsliefde onzer voorvaderen in den tijd van den worstelstrijd tegen Spanje, zou de gedachte dat God zijn eigen Zoon gaf tot verzoening der wereld, ons niet hoogst redelijk, hoogst edel, ja goddelijk moeten voorkomen! Hij wees er ook op, dat het eene treurige vaderliefde zou zijn, die er voor terugdeinsde uitgesprokene bedreigingen te vervullen, en hij wist niet wat men zou moeten maken van de deugden Gods, indien Hij minder ware dan een ernstig liefderijk Vader. Volgens zijn inzien stemde de leer der verzoening overeen met de liefde, gerechtigheid en heiligheid des Heeren. Verder maakte hij opmerkzaam op de vreese-lijke gevolgen, die uit eene valsche voorstelling, of geheele ontkenning der leer der verzoening, voortvloeiden. Niet een leerstuk des Bijbels zou ongeschonden bewaard blijven, zoozeer vormde deze leer het middelpunt der geheele openbaring Gods. Treffend was het voorbeeld dat de professor aanvoerde, om aan te toonen welke sterkte het verschaft in het stervensuur, als men zich toevertrouwen kan aan eenen Zaligmaker, die ons met God verzoend heeft. Een godzalig leeraar lag op sterven. Een zijner vrienden vraagde hem waarin zijne hoop bestond. Verzoekende dat men hem zou oprichten, spande hij al zijne krachten in en sprak met

luider stemme: „Christus is mijne hoop, Christus geheel, Christus in zijn leven en in zijn sterven. En nu dood doe wat gij kunt.” Hij besloot zijne korte, kernachtige toespraak met der vergadering en der kerk in het algemeen des Heeren rijken zegen toe te wenschen en haar aan te moedigen, om in den strijd, dien zij had aangeboden tegen het ongeloof, voor den Koning der kerk te volharden. ✠

— — —

ABR. J. P. RISK achtte zich zeer gelukkig de tolk te mogen zijn van de hartelijke sympathie en liefde, die er in Schotland bestond voor onze kerk, onder de leden der gemeente. Niet alleen de predikanten, maar ook de leden der kerk, waren zeer verblijd teekenen van geestelijk leven en van grooten ijver te zien in Nederland, een land zoo gewichtig door historische herinneringen en vooral door den worstelstrijd voor burgerlijke en godienstige vrijheid, die ten gunste derzelve voor geheel Europa op Neerlands bodem werd beslist. Hij wilde de vergadering niet lang ophouden daar hij wist, hoe kostelijk de tijd voor haar was. Hij wenschte slechts eenige opmerkingen te maken betrekkelijk het werk der Zending, daar hij in de gelegenheid gesteld was als ooggetuige zich eene betere voorstelling daarvan te vormen, dan velen die zich niet hadden bewogen op dit gebied. Er bestond op Jamaica, het eiland waar MR. RISK zich eenigen tijd had opgehouden, eene bloeiende zending der Vereenigde Presbyteriaansche kerk. Sedert eenige jaren had die kerk eene geregelde kerkelijke organisatie. Er bestond eene Synode, waar vier klassen vereenigd de belangen der kerk behartigden. Het aantal der gemeenten is thans 20, dat der predikanten 15. Het scheen hem toe dat eenigen te veel, anderen te weinig van de zending verwachtten. Zoo men meende, dat de negers dadelijk, zoodra zij Christenen geworden waren, op dezelfde hoogte moesten staan, die wij innemen, zoude men zekerlijk te leur gesteld worden in zijne verwachting; maar indien men acht gaf op den feitelijkten toestand waarin zij zich bevonden, toen zij met het

Christendom in aanraking kwamen, zou men met blijdschap aangedaan zijn over den grooten invloed, dien de Christelijke godsdienst op het zwarte ras had uitgeoefend. Zijne toespraak besluitende, zeide ook hij, dat het hem onvergetelijk zou blijven wat hij had aanschouwd. Vooral zou hem altijd in het geheugen blijven hoe broeders, die jaren van elkander gescheiden waren, elkander op gulle wijze de hand gaven, om met elkaâr den strijd des geloofs aan te binden tegen den gemeenschappelijken vijand. Naar Schotland teruggekeerd zijnde, zoude zijn gestadige bede zijn, dat de Heere onze kerk rijkelijk moge zegenen en uitbreiden.

— — —

MR. P. CAATS gaf te kennen, dat hij het eene groote eer rekende mede afgevaardigd te zijn, om onze kerk te verzekeren van de groote belangstelling, die men in Schotland stelde in het welvaren en den vooruitgang van het koningrijk des Heeren in ons midden. Vooral gevoelde hij zich gelukkig met mannen van groot aanzien en gewicht onze Vergadering te mogen toespreken. Gelijk de vorige sprekers, wees ook hij op de geslotene Vereeniging als op een zaak van groot gewicht voor de kerk. Hij wenschte dat deze Vereeniging een goed voortteeken mocht zijn betrekkelijk de onderhandelingen, die er thans in Schotland plaats hadden tusschen verschillende Kerkgenootschappen, en dat weldra in hun midden mocht gebeuren, waarvan zij hier het genoeg hadden ooggetuigen te zijn. Hij besloot zijne toespraak met hartelijke zegewensen.

— — —

DS. VAN VELZEN, door den Praeses der Vergadering uitgenoodigd, om uit naam der Vergadering de toespraken te beantwoorden, zeide het volgende:

Het is mij tot groote blijdschap geroepen te zijn om den dank der Vergadering uit te spreken voor het genot, dat uwe tegenwoordigheid en uwe toespraken ons verschaffen. De opmerkingen, vermaningen, herinneringen aan vele geloofs-waarheden, de mededeeling betreffende den arbeid der ver-

eenigde Presbyteriaansche kerk, en de verzekering, dat niet alleen de opzieners, maar ook de leden dier Kerk, ons met belangstelling gadeslaan en grootelijks ons genegen zijn, strekken ons tot bemoediging en tot versterking.

Gij vraagt eene plaats in onze gebeden, gij hebt eene plaats in ons hart, en daaruit klimt ons gebed voor u op. Altijd is het ons groot genoegen correspondentie met buitenlandsche kerken te onderhouden, maar inzonderheid met u.

We hebben niet alleen met u hetzelfde geloof en de Presbyteriaansche kerkregeering, met u hebben we ook vele herinneringen in overeenkomst van Gods leidingen uit de dagen der Hervorming, en gedenken gaarne aan de broederlijke betrekking, die onder latere vervolgingen is bewezen. Bij u worden nog tegenwoordig de werken van onzen WITSIUS, MARK, DE VENEMAS en VITRINGAS onderzocht; terwijl de schriften van uwe ERSKINES en anderen alom in onze huisgezinnen worden gelezen en velen tot voedsel zijn. En, hetgeen vooral bij ons in dankbaar aandenken blijft, is, dat de Vereenigde Presbyteriaansche kerk van Schotland de eerste was, die ons, nadat wij hier als gemeenten des Heeren waren ontstaan, heeft opgezocht, en ons de verzekering gaf van hare belangstelling, ingenomenheid en gemeenschap, toen anderen, ook geloovigen, in ons vaderland ons nog miskenden!

Wij als kinderen en jongelingen zien tot u op als tot mannen en vaders. Gedenkt ons voortdurend, gaat voort met ons uwe genegenheid en belangstelling te bewijzen. Daardoor worden bij ons de gemeenten gesterkt en bevestigd. Dikwijls, als we hooren van uwe werkzaamheden en opofferingen voor het rijk des Heeren, worden wij met jaloerschheid vervuld; evenwel geeft de Heere ook aan ons redenen om in Hem te roemen. Ge weet wat Hij hier gewerkt heeft, zijt getuigen van de uitbreiding der kerk in ons land, en hebt heden gezien, hoe broeders, die langen tijd gescheiden waren, vereenigd zijn geworden. Zegt het aan uwe kerk, verzekert haar van onze broederliefde en dat

Verslag van de verrigtingen der Synodale Commissie.

Eerwaarde Broeders!

Uwe Commissie geeft bij deze verslag van hare werkzaamheden van af de laatst gehouden Synode te Amsterdam in 1866. Bij de Commissie zijn ingekomen de navolgende stukken als:

1. Een brief van de Provincie Zeeland, in dato 27 December 1867, inhoudende verzoek om bij de Hooge Regeering onzes lands aanvraag te doen tot erkenning onzer individueele gemeenten als kerk.

Door ons is daarop geantwoord, dat wij lettende op Art. 133 der j. v. Synode, aan dat verzoek niet konden voldoen.

2. Aanvraag van de Provincie Noord-Holland, tot de aanbeveling eener algemeene collecte voor het te kort der finantiën voor de gemeente te Alkmaar.

Deze aanvraag is door ons ingewilligd.

3. Een verzoek van de gemeente te Urk, om eene algemeene collecte te mogen doen voor ongelukkige Weduwen en Weezen aldaar, is gewezen van de hand; omdat dit verzoek streed tegen Synodale besluiten.

4. Aanvraag van de Provincie Gelderland tot eene algemeene collecte voor de gemeenten te Culemborg, welke behoefte had tot het daarstellen van een kerkgebouw.

Deze aanvraag is niet ingewilligd; omdat niet bleek, dat voornoemde Provincie hare krachten had beproefd.

5. Aanvraag van de Classis Holten tot eene algemeene collecte voor het bouwen van eene kerk te Enschedé. Dit is afgewezen, omdat de aanvraag niet provinciaal was; later is zij echter herhaald, maar met hetzelfde gevolg.

5. Eene vraag van het Ministerie door de regeering van Leiden, of de beide gemeenten daar, nl. van Domini DONNER en HOLSTER tot onze kerkgemeenschap behooren, is toestemmend beantwoord.

7. Eene vraag gericht tot de Provincie Noord-Holland over de gemeente Alkmaar en haren leeraar, nl. of zij beide niet door de Provincie konden gered worden?

8. Terug ontvangen een antwoord van de Provincie Noord-Holland met de vraag: of de Synodale Commissie jaarlijks een zekere som kan disponibel stellen voor de gemeente te Alkmaar? waarop geantwoord is, dat zij daartoe de bevoegdheid niet bezit.

9. Aanvraag van de Provincie Overijssel tot eene algemeene collecte voor het bouwen eener kerk te Enschedé. Dit is ingewilligd.

Hiermede eindigt dit verslag.

De Synodale Commissie,

A. S. ENTINGH.

J. H. DONNER.

N. H. DOSKER.

ADVIES over de regtskwestie, omtrent het al dan
niet sluiten der Synodale Vergadering voor Leeraars
en Ouderlingen onzer Kerk.

Geachte Broeders!

In de laatstgehoudene Synode te Amsterdam, in 1866, is volgens Art. 78 aan de Docenten der Theol. School opgedragen, om tegen de eerstvolgende Synode een gemotiveerd advies uit te brengen over de regtskwestie: of de Synode het recht heeft om, wanneer zij het in bijzondere gevallen noodig oordeelt, de toegang tot hare Vergadering ook voor Leeraars en Ouderlingen der Kerk te sluiten?

Daar bij deze vraag geene beoordeeling gevorderd wordt van het besluit der laatstvorige Synode, waardoor Leeraars en Ouderlingen, die niet tot de Synode behoorden, in het bewuste geval uit de vergaderplaats verwijderd werden, zoo moet de bedoelde vraag beantwoord worden buiten betrekking tot de omstandigheid, welke aanleiding gegeven heeft om haar voor te stellen.

We hebben hier alleen op de beginselen en voorschriften der Gereformeerde Kerk acht te geven. Deze Kerk heeft een Presbyteriaansch Synodaal bestuur. Alle Leeraren zijn derhalve in waardigheid en gezag aan elkander gelijk; geen Ouderling is boven andere Ouderlingen geplaatst; in de kerkregeering hebben Leeraren en Ouderlingen gelijke macht, en iedere Gemeente met hare opzieners, staat in vereeniging met de andere Gemeenten: alle gezamentlijk zijn één ligchaam.

Deze Vereeniging maakt geen inbreuk op de vrije onbelemmerde beweging der leden, of der afzonderlijke gemeenten.

haar afgedaan kan worden, mag niet verder worden gebragt. Wat men niet eenstemmig bij eene gemeente beslissen kan, of tot meer gemeenten betrekking heeft, moet in eene vergadering van vele, of zoo noodig van alle gemeenten behandeld worden. Van daar de Klassen, Provinciale Vergaderingen en Synode; welke laatste de openbaring is der vereeniging van al de gemeenten in ons land. In de meerdere vergaderingen kunnen evenwel niet alle Leeraren en Ouderlingen zich laten vinden; omdat door zulke algemeene zamenkomsten de plaatselijke belangen te veel lijden zouden, en de omslagtige en moeilijke behandeling der zaken een groot gedeelte der opzieners verhinderen zou de bediening te vervullen. Gelijk daarom blijkens de Hand. der Apostelen 15:2 eenigen uit de gemeente door de anderen, toen het vereischt werd, afgezonderd werden, zoo heeft de Gereformeerde Kerk aangenomen dat de Klassen, Provinciale Vergaderingen en Synoden uit afgevaardigden bestaan zullen, opdat door dit middel, als door vereenvoudiging, eenige weinigen uit naam en in het belang van velen de zaken, die hun opgedragen zijn, behandelen zullen. Deze afgevaardigden hebben alleen keurstemmen; evenwel krijgen zij door de afvaardiging geen hooger rang noch meerdere magt dan degenen, die hen gezonden hebben; waarom zij steeds van geloofsbrieven en instructiën voorzien moeten zijn (Kerk. van Dordr. Art. 33). Ook hebben in de Klassen de Predikanten ter plaatse, waar er meer dan één zijn, allen te zamen het regt om in deze vergadering te verschijnen, en wordt alsdan aan ieder van hen keurstem toegekend, uitgezonderd slechts, gelijk van zelve spreekt, in zaken die hunne personen of gemeente in het bijzonder betreffen. Art. 42. Waarbij nog moet in het oog gehouden worden, dat men in de meerdere vergadering niet behandelen mag dan hetgeen in de mindere niet afgehandeld kan worden, of dat tot de gemeenten der meerdere vergadering gezamentlijk behoort (Art. 30). Uit dit alles is het, dunkt ons, duidelijk, dat wie in de Gereformeerde Kerk eene meerdere Verga-

dering, hetzij Klasse, Provinciale Vergadering, of Synode aanschouwt, het oog vestigt op eene vereeniging van opziers, die wel met hunne medebroeders gelijken rang hebben, als dienaren van den Koning der Koningen, maar die hunne medebroeders vertegenwoordigen, het vertrouwen hunner zenders genieten, zich dienstbaar gesteld hebben om te verrichten wat hun opgedragen is, en derhalve dienaren zijn van hunne mededienaren. Zullen zij uit hunne vergaderingen hen verwijderen, die tot hunne zenders behooren? Zoo men bij de *gewone* zaken hieraan dacht, zou men geheel in strijd staan met de beginselen en voorschriften der Gereformeerde Kerk. Zal men dan in *bijzondere* gevallen de toegang voor Leeraars en Ouderlingen tot meerdere Vergaderingen, en dus ook tot de Synode, niet mogen sluiten? Zoo deze bijzondere gevallen geen betrekking hebben op de besluiten der mindere vergaderingen, of eenige zaak betreffen, waarvan de bekendmaking nadeelig kan zijn, dan moet tegen eene ontijdige, noodlooze en schadelijke openbaarmaking gewaakt worden. Aan de wijsheid eener vergadering, wier leden het vertrouwen hunner zenders genieten, moet worden overgelaten te handelen, gelijk zij bij *bijzondere* zaken nuttig of doelmatig oordeelt. Zij heeft derhalve de bevoegdheid hare Vergadering in de bedoelde gevallen te sluiten. Altoos evenwel moeten hare leden bedenken, dat zij verantwoording schuldig zijn aan hen, van wie zij hunne zending tot de meerdere Vergadering hebben ontvangen; terwijl wederkeerig zij, die hunne medebroeders hebben afgevaardigd, in de gelegenheid gesteld worden, zoodra hun verslag van het verrichtte gegeven wordt, van het verhandelde kennis te nemen, om alsdan naar bevind van zaken zich te gedragen.

Middelburg,
16 Juni 1869.

S. VAN VELZEN.

A. BRUMMELKAMP.

H. DE COCK.

nb nu

nd

v Jub

... zamenkomst en heeft ten zij dringend aangezocht.
 ... of behoudt u te waken. Het is u
 ...

CORRESPONDENTIE,

gevoerd tusschen de Commissie van de Provinciale Vergadering
 van Gelderland en Ds. J. VAN DIJK te Doetinchem.

Geliefde Medearbeider in den wijngaard van onzen Heere J. Chr.

De Provinciale vergadering van Gelderland gehouden te Arnhem, den 16 Julij 1868, heeft het besluit genomen u liefderijk maar dringend te vragen, om u te verklaren op eenige punten voorkomende in uwe brochure, ten einde u, zoo zij hoopt, te kunnen beschermen en verdedigen tegen de aanklagten, die van verschillende hoogere en lagere Kerkvergaderingen tegen u bij haar zijn ingediend.

De Vergadering zal 5 punten kort en met bestemdheid onder uwe aandacht brengen, en wenscht broederlijk dat zij door u in nadere overweging zullen genomen worden.

1°. Gij zegt op pag. 29 van uwe „twee toespraken:” dat de gemeente zich ophoudt met de onvolmaakte en reeds lang versletene regels, enz. Gij geeft daarmede een onzuivere voorstelling, ook van onze Kerk, alsof zij mede in het maken van verordeningen en in het vasthouden aan onze Geloofsbelijdenis zich met belemmerende en verouderde bepalingen ophoudt: Hiermede wederspreekt gij òf art. 32 onzer Nederlandsche Geloofsbelijdenis, òf Gij kunt u met geen goed geweten nog verbonden achten aan hetgeen gij eenmaal als dienaar in onze Kerk ondertekend hebt.

2°. Gij veroordeelt in het algemeen, zonder bepaling, het beginsel van afscheiding, en op pag. 12 van uwe „twee toespraken” geeft gij den geloovigen in het Hervormd Genootschap den raad zich niet af te scheiden; waarin ligt opgesloten den raad om zich niet bij onze Kerk te voegen.

Hiermede belemmert gij niet alleen de ontwikkeling en uitbreiding der Kerk, waaraan gij u verbonden hebt, en in welke gij *vrijwillig* blijft om daarin te arbeiden, maar gij veroordeelt daarmede het wettig blijven bestaan onzer Kerk, en zijt in strijd met art. 28 onzer Nederlandsche Geloofsbelijdenis, dat van afscheiding en aansluiting spreekt.

3°. Gij stelt, zoo als uit uwe brochure is af te leiden, dat de Kerk in ons vaderland verspreid is over onderscheidene Genootschappen, waarvan gij noemt de Hervormde, Luthersche, Doopsgezinde en Afscheidene, die gij allen op ééne lijn stelt; en gij noemt het zelfs dweepen, naar uitwendige Kerkgemeenschap te jagen en te streven; en afgoderij, het eene Kerkgenootschap boven het andere te verheffen. Dat strijdt met onze Geloofsbelijdenis Art. 28 en 29, waar de ware Kerk duidelijk tegenover de valsche Kerk beschreven wordt, en den geloovigen als plicht wordt aangewezen om zich bij de eerste te voegen en de laatste te verlaten.

4°. Als gij op pag. 13 en 14 en in uw „tweede woord” over den doop spreekt, dan schijnt gij het als uw gevoelen uit te spreken, dat er bij den doop, of door den doop een zeker levensbeginsel wordt ingestort, of gewerkt, in strijd met de uitdrukkingen in onzen Catechismus „teeken en zegel” en met Art. 34 onzer Geloofsbelijdenis.

5°. En waarde broeder! hoe moet het gekwalificeerd worden, wanneer gij over onze eerste voorgangers en velen uwer medebroederen in het publiek met zekere minachting schijnt te spreken, hun werk afkeurt en zelfs gevaar loopt dat men het er voor houden zal, dat gij het werk des H. Geestes miskent; terwijl gij daarentegen uw eigen werk nog al schijnt te verheffen. Is dit niet den schijn aannemen dat gij van uwen Broeder kwaad spreekt? Is dit het werk van een discipel des Heeren, die zich de minste moet leeren achten?

6°. Ziedaar waarde Broeder! de hoofdpunten waarop wij hechten en waartegen wij bezwaren inbrachten, u rondborstig

en onbewimpeld blootgelegd en medegedeeld. Overweeg ze biddend voor den Heere en de uitkomst moge tot wederzijdsche blijdschap zijn.

De Vergadering hoopt, dat gij het vervatte in de drie eerste punten kunt en wilt herroepen en u duidelijk verklaren over uw gevoelen aangaande de Kerk en hare rechten, in verband met Art. 28, 29 en 32 onzer Belijdenis; dat gij uw gevoelen over den doop volgens het 4e punt nader verklaart en uwe uitdrukkingen in het licht stelt, en dat gij u over punt 5 mocht verootmoedigen als niet wel te hebben gesproken van u zelve en van de Broeders.

Over uw persoon bidt de Vergadering den zegen des Heeren af. Uwe Gemeente en uwen arbeid in den wijngaard des Heeren draagt zij op aan de hoede Gods. En terwijl zij hartelijk wenscht, dat dit schrijven moge strekken niet tot verwijdering maar tot zamenbinding, en opdat het openbaar worde dat het goed en liefelijk is dat broeders samenwonen, zendt zij u haar zusterlijke groete en verblijft heilbiddend

De Provinciale Vergadering van Gelderland,
en namens haar:

(was geteekend) J. BRUMMELKAMP, Praes.

Tiel, 27 Juli 1868. SCHMITZ, Scriba.

—

Antwoord van Ds. J. van Dijk te Doetinchem.

Eerwaarde Broeders!

Bij het ontvangen van uwen brief dd. 27 Juli jl. mocht ik met genoegen opmerken, dat de geest en toon, die daarin heerschen, verre overtreffen die dergenen, die ik van dien aard gewoon ben te ontvangen, en heb ik hoop, dat deze zaak, na aftrek van het misverstand, wel op een zuiver terrein is te brengen.

Ik zou, meen ik, kunnen voldoen aan het hoofd-oogmerk

van uw schrijven, indien ik antwoordde, dat ik met mijn geheele hart instem met al de waarheden, die in onze Geloofsbelijdenis en belijdenisschriften (Catechismus enz.) zijn vervat, en, voor zoover ik weet, heb ik in geen mijner schriften of gesprekken eigenlijke redenen gegeven om mij ten dien opzichte te verdenken. Doch ik mag en wil mij op uwe welwillende en Christelijke uitnoodiging niet met dit algemeene antwoord voldoen en zal derhalve op ieder punt antwoorden.

1°. Daar ik overtuigd ben, dat de Gemeente des Heeren nog niet in dien toestand verkeert, dat zij Reglementen van orde zou kunnen missen, weshalve ik die noodig keur, zoo heb ik met mijn schrijven op pag. 29 der „twee toespraken” alleen op het oog alle die bepalingen, die min of meer tegen Gods Woord strijden, of de persoonlijke en Christelijke vrijheid belemmeren, of van niets beduidende of kleingeestigen aard zijn, waarin men kan en mag verschillen van andersdenkenden, en die dan toch den min ontwikkelden Christen een zeker regt geven om anderen te verdenken of te bemoeijelijken. Noodige en nuttige bepalingen of verordeningen, daaraan heb ik mij steeds onderworpen en kan en zal dit blijven doen. — Bij dit alles Broeders! laat ons waken dat ook op ons niet kan worden toegepast „reglementaire Kerk” en ze allengskens de bepalingen van Gods Woord verdringen en krachteloos maken.

2°. In het vertrouwen, dat uwe Vergadering Art. 28 der Geloofsbelijdenis in verband met de volgende zult lezen en verstaan van de Christelijke Kerk, waaronder voorzeker de Christelijke Afgescheidene (Gereformeerde) Kerk behoort, doch die daarom dan ook andere Kerken niet uitsluit, of verwerpt, die evenzeer haren grond hebben in Gods Woord en de daarop gegronde eigene Belijdenisschriften, ook al verschillen die in bijzaken en uitwendigen vorm van onze Kerk.

Nu erken ik, dat onze Kerk — zoo ver mij bekend is — het meest zuivere karakter in hare belijdenis en vorm open-

baart; waarom ik ook tot op dit oogenblik met alle vrijmoedigheid in die Kerk blijf en daarin arbeid. Gaarne beken ik, dat ik misschien in mijne geschriften mij niet met die duidelijkheid, of met die woorden, uitgedrukt heb, die ik had kunnen bezigen, doch voeg er in éénen adem bij, dat ik onderscheid maak tusschen „afgescheiden” en „afscheiding;” en indien het waar is, zooals ik meen, dat de Afgescheidene Kerk de meest gezonde of zuivere is in hare belijdenis en karakter, dan kunnen wij immers het diep vervallen en ziekelijk ligchaam, waaruit wij zijn voortgekomen, met onze meer geestelijke krachten en zuiverder standpunt het beste dienen, opdat het onder den zegen des Heeren worde genezen en terugkeere tot zijnen vorigen bloei.

3°. Mij dunkt, dat ik niet dwaal als ik meen, dat de algemeene Christelijke Kerk, of misschien beter uitgedrukt *derzelver leden* verspreid zijn in en onder alle Genootschappen, en voor zoo verre stel ik die op ééne lijn; maar dat is echter geene beschouwing van het kerkgenootschap als ligchaam. Nu is immers ijveren voor de uitbreiding der algemeene Christelijke Kerk geen afbreken of miskennen van de Christelijke Afgescheidene Kerk? en indien naar mijn oordeel het eene met overdreven ijver gezocht en nagejaagd wordt, dan kan zulks niet geschieden dan ten koste van het andere, en dat heb ik dweepen genoemd. Misschien had ik hier een minder opvallend woord kunnen gebruiken.

Hieruit zal het, hoop ik, UEw. blijken, dat ik niet dan alleen in een zeer bijzonder geval een Christen, die zich bij onze Kerk wilde voegen, zou terugwijzen.

4°. *Omtrent den doop*. Ik verklaar, niet te gelooven, dat er een levensbeginsel bij den doop wordt ingestort; ofschoon ik tevens verklaar, dat de doop meer is dan eene zinledige plegtigheid: 1°. „Inlijving in de gemeenschap van Christus en wederopstanding;” en dat de kinderen als „erfgenamen van het rijk Gods en Zijne Gemeente behooren gedoopt te worden.” Trouwens het eerste heb ik niet gezegd of ge-

schreven, en op grond van het laatste en op dat van Art. 34 onzer Belijdenis heb ik slechts gezegd, dat er eene *levensbetrekking* tusschen den gedoopte en Christus bij den doop plaats heeft, dewijl Christus is het *Licht* der wereld, en dat *Licht is* het leven des menschen.

Ik twijfel niet of mijne schijnbare onduidelijkheid zal hierdoor zijn opgeheven.

5°. Ik vertrouw, dat uwe Vergadering zal toegeven, dat ieder niet alleen in sommige zaken zijn eigen inzicht heeft, maar ook die met zijne eigene woorden uitdrukt. Het is welligt omtrent het beoordeelen van personen, die bij het begin der afscheiding gehandeld hebben, dat ik mijne denkbeelden met min gelukkig gekozen woorden heb uitgedrukt, en dat zulks de aanleidende oorzaak is, dat men mij verdenkt, alsof ik hen minacht en hun werk, in de gevolgen zoo zeer gezegend, ook ter ontwaking van den geest der Broeders in de Hervormde Kerk, afkeur, doch ik heb ten dezen opzichte gezegd — niet dat er geen geloof was en men uit geloofsovertuiging in opregtheid handelde — maar dat er ook dikwijls, zooals het mij thans voorkomt, meer wilskracht dan geloofskracht bij hen was.

Nu kan het zijn, dat het beter ware geweest, over deze zaak geheel te zwijgen, doch toen het oog hebbende, vooral op onze kerkelijke weekbladen, die steeds gereed zijn om te wijzen — hetzij te regt of te onregt — op de gebreken der Hervormde Kerk en hare voorgangers, en die steeds zwijgen over de gebreken die, helaas! ook nog veel in onze eigene Kerk worden gevonden.

Doch hoe dit zij, dit betuig ik niet ten doel gehad te hebben, om die geachte voorgangers van dien tijd ten toon te stellen — integendeel getuigde ik in mijn jaarverslag over 1867: „de Afscheidenen hebben veel gedaan, waarover de Hervormde Broeders moeten blozen, en waarvoor zij niet anders dan dankbaar mogen zijn.”

Ziedaar, waarde Broeders, mijn antwoord op uwen brief.

1058 Zoo er bij deze omschrijving nog iets te belijden of te

herroep is, houdt het er dan voor, dat ik dit ten laatste bij deze doe, en wel in alles waarin ik mij vergist heb, of liefdeloos, of niet altoos even Christelijk heb geschreven, want ik ben mij bewust nooit te hebben geschreven met dat doel. Bedenkt hierbij dat die in woorden niet struikelt een volmaakt man is, en indien gij, waarde Broeders! den geest en toon der menigerlei brieven, protesten en klagten enz., die bij ons zijn ingekomen, laast, gij zoudt voorzeker met verontwaardiging vervuld worden; trouwens ook deze zullen bij uwe Vergadering niet geheel onbekend zijn. En nu geachte Broeders hoop en bid ik, dat u deze verklaring zal kunnen voldoen en uwe Vergadering zoo mogelijk tot wegneming van al die oneenigheid enz. op eene Christelijke wijze hiervan zult kunnen en willen gebruik maken.

(was geteekend) J. VAN DIJK.

Doetinchem, Nov. 1868.

Op den brief van Ds. J. VAN DIJK zijn nog speciaal door een lid der Commissie eenige opmerkingen gemaakt, die de Commissie gemeend heeft als Commissie aan Ds. VAN DIJK mede te deelen en ZEw. antwoord daarop verzocht. Deze opmerkingen zijn in den volgenden brief vervat.

Den WelEerw. Heer J. van Dijk.

Geliefde Broeder in Christus!

De Commissie van de Provinciale Vergadering van Gelderland, niet om af te keuren het antwoord dat zij van u ontvangen heeft, maar om tegenover u in het reine te zijn, en zich, zoo zij hoopt, in elk opzicht en naar wensch bij hare lastgeefster te kunnen verantwoorden, meent nog de volgende vragen tot u te moeten richten.

1°. UEw. zegt in de inleiding van uwen brief, dat gij, 1059

voor zoo verre gij weet, in uwe geschriften geen eigenlijken reden hebt gegeven om u te verdenken, als of gij afwijkt van onze geloofsbelijdenissen. Heeft dan de Provincie zoo geheel verkeerd gelezen en velen met haar?

2°. Gij verklaart, dat punt één der bezwaren alleen ziet op al die bepalingen, die min of meer met Gods Woord strijden. Zijn er die? Waarom die dan niet aangewezen langs den Kerkelijken weg?

Aan nuttige en noodige verordeningen onderwerpt gij u; maar mag en kan elk individu dit voetstoots beoordeelen, als hij oordeelt dat ze niet nuttig en noodig zijn? Dan houdt alle gemeenschappelijke kerkregeering op.

3°. Op punt 2 is naar ons oordeel de verklaring goed; Wij hebben er niets tegen; maar zoo spreekt gij niet in uwe brochures. Kan het met mogelijkheid op het Hervormd kerkgenootschap worden toegepast, dat het op Gods Woord is gegrond?

Heeft dat genootschap heden de kenmerken der Kerk naar art. 29 onzer belijdenis? En daarbij, moet men zich niet als teeder en godvruchtig bij de 'zuiverste Kerk voegen, en dus het onzuivere verlaten? Hoe kunt gij dit dan afraden?

4°. Op pag. 3 schijnt het ons toe, dat gij nog verwacht de algemeene Christelijke Kerk en Christelijke „leden" onder allerlei genootschappen verspreid. De algemeene *Kerk* is eene Vergadering van ware Christgeloovigen. De verspreide geloovigen zijn dus niet *die Kerk*, hoewel ze er toe mogen behooren. Neen zij zijn afgedwaalde schaapjes, en maken dus hunne verkeerde genootschappen, waarin zij zijn, tot geen *Kerk*. Hoe kunt ge dan die genootschappen dienen? Ge moest, dunkt ons, die menschen dienen om ze er uit te redden. En daar gij nu toch onze Kerk voor de zuiverste erkent; waarom herroept ge niet kordaat uwe uitspraak, dat het afgoderij en dweeperij is, het eene genootschap boven het andere te verheffen?

5°. Op punt 4 ontkent gij wel, dat er bij den doop geen levensbeginsel wordt ingestort; maar gij zegt, dat er bij den

doop een *levensbetrekking* plaats heeft. Dit blijft duister. Grijpt die levensbetrekking dan plaats, of wordt deze levensbetrekking (anderen noemen haar verbondsbetrekking) dan verzegeld als bestaande?

6°. Op punt 5 hadden wij liever gehoord „peccavi.” Ik heb mij zelf wel wat veel verheven en mijne broeders verlaagd. Vleesch zal wel onder alles zich mengen; maar wanneer er meer vleesch dan geest bij onze voorgangers was, dan worden wij bang voor onzen weg. Ach! ach! konden wij dan terug!

Ziedaar, waarde Broeder! u nog enkele vragen ter overweging voorgelegd. Geest en toon van uw schrijven bevalt de Commissie wel. Daarom twijfelt zij ook niet, of gij zult ons, voor de aanstaande Provinciale Vergadering, nog eenmaal met een zoo in vele opzichten bevredigend antwoord willen verblijden als het vorige was.

Ontvang, waarde Broeder! de hartelijke groete en heilbede van de

Commissie voornoemd:

Tiel, (was geteekend) J. BRUMMELKAMP.
 April 1869. SCHMITZ.
 A. MEIJER.

De Commissie heeft op dezen brief geen antwoord ontvangen. Op de Provinciale Vergadering van Gelderland heeft men echter van de afgevaardigden der Classis Varsseveld vernomen, dat tijdgebrek Ds. VAN DIJK verhinderd had te antwoorden, maar dat hij beloofde zich voortaan van het openbare schrijven over kerkelijke toestanden te zullen onthouden.

**VERSLAG van den toestand der Theol.
School te Kampen.**

*Aan de Hoogerwaarde Synode der Christel. Afgesch.
Ger. Kerk in Nederland.*

Eerwaarde Heeren en 'Geliefde Broeders in Christus!

De taak is ons opgedragen om aan uwe Vergadering verslag te geven van den toestand onzer Theol. School. Aangezien de gemeenten in ons Vaderland de verslagen ontvangen van de handelingen van het Collegie van Curatoren, behoeven wij van uwe aandacht niet veel te vergen. Wij kunnen kort zijn. Tot roem der goddelijke ontferming, Eerwaarde Broeders! kunnen wij ook thans in betrekking tot onze Theol. School betuigen, tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen. Niet als eene gebeurtenis, die u onbekend is, maar uit liefde en achting vermeenen wij, dat het hier de plaats is met een enkel woord te moeten gewagen van wijlen den Emeritus-Docent T. F. DE HAAN. Had eene vroegere Vergadering ZEW., dien waardigen en grijzen dienaar in het werk des Heeren, eene welverdiende rust verleend, sedert de laatstgehoudene Synode gaf de Heere hem die rust, welke er over blijft voor het volk van God. Zoo wij vertrouwen, juicht hij thans voor den troon en geniet het loon, hetwelk door onzen Zaligmaker den trouwen dienst-knecht is toegezegd. Zijne nagedachtenis zij tot zegening, en het werk, door hem hier verrigt, stelle de Heere zelve tot een uitgebreid nut! Voor het overige heeft de Heere zoowel onderwijzers als leerlingen genadig gespaard en gedragen. Wanneer wij hierbij het groot getal Studenten in aanmerking nemen, hetwelk op dit oogenblik tot 67 is geklommen, dan rekenen wij dit bij de groote behoefte aan predikers van het Evangelie geen geringe zaak.

Voor zooverre de bescheidenheid dit toeliet, stelde het Collegie van Curatoren een onderzoek in omtrent de verhouding der Docenten tegenover malkander en over hun doceeren, als ook omtrent het leven en verkeer der Studenten. Geene bepaalde klachten, noch van de eene noch van de andere zijde, zijn tot ons gekomen. De Heere gaf den eersten getrouwheid en vlijt de jeugdige broeders te onderwijzen, den laatsten lust en ijver om van de lessen een gewenscht gebruik te maken. Dat onze School in degelijkheid vooruit gaat, is het Collegie bij de Examina's gebleken. De toevoeging van den Heer C. MULDER aan het onderwijzerspersoneel heeft, naar het ons voorkomt, daartoe het hare bijgedragen.

Wij willen, Eerw. Broeders! met het bovengenoemde niet zeggen, dat wij meenen, dat wij met onze Theol. School op de hoogte zijn, of dat wij door ingenomenheid met haar voor hare gebreken blind zijn; integendeel wij willen alleen door het goede van haar te vermelden, laten uitkomen, dat de Heere met ons is, en dat Hij de geringe middelen en krachten, waarover onze Kerk in Nederland te beschikken heeft, dermate zegent, dat een ieder den indruk behoort te verkrijgen: onze School is tot bewijs, dat de Heere zich verheerlijkt in het geringe en nietige, opdat het blijke dat Hem de kracht zij en niet uit het schepsel. Die wetenschap zal ons, zoo wij verwachten, noopen, om ons diep voor den Heere te verootmoedigen met belijdenis onzer schuld en gevoel onzer onwaardigheid voor Hem; die wetenschap zal ons bij het gezicht van eigen gebrek en onbekwaamheid leiden de sterkte aan te grijpen van Hem, die gezegd heeft: „Mij is gegeven alle macht in Hemel en op aarde, en die het eenmaal zijnen dienstknecht toeriep: „Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht.” Met het oog op dien God zeggen wij tot de uitgeleide gemeente in den lande: Voorwaarts broeders! op den ingeslagen weg; „wij zijne knechten zullen ons opmaken en bouwen, en God van den Hemel zal het ons doen gelukken.” Noch H.H. Do-

centen, noch Studenten, noch Curatoren, noch onze Kerk in Nederland rusten, voor dat onze School in den volsten zin des woords zij, tegenover den stikdonkeren nacht van het hedendaagsch ongelooft, de lichtdraagster bij uitnemendheid. Vervult de Heere onze wenschen en verhoort Hij onze gebeden, dan make Hij dat onze Theol. School wedijveren kan in ware geleerdheid, ootmoedig gelaat en teedere godzaligheid met elke inrichting, die er van dien aard bestaat; dan make hij haar meer vruchtbaar niet alleen voor ons land en Kerk, maar ook voor onze Oost-Indische bezittingen, ja voor de gansche aarde. En hiermede Eerw. Broeders! zou het Collegie van Curatoren zijne taak volbragt kunnen rekenen, ware het niet dat het uwe Vergadering nog het een en ander had mede te deelen, waaraan gij of uwe goedkeuring behoortet te geven, of voorstellen omtrent welke het Collegie deze Synode met zijn advies wenschte te dienen.

Het betreft het navolgende:

I. Zooals de Broeders uit onze verslagen zullen hebben vernomen, heeft het Collegie van Curatoren aan den Heer C. MULDER toegestaan bij zijn tractement eene som van f100 jaarlijks ter tegemoetkoming van uitgaven welke ZEd. had te doen ten behoeve der Theol. School.

II. Stellen wij uwe Vergadering voor het honorarium der Docenten met f100 of f200 te verhoogen.

III. Zag het Collegie gaarne, dat er eenige verandering kwam in het artikel van het reglement, in hetwelk het prediken aan litterarische Studenten onvoorwaardelijk is verboden. Indien het de goedkeuring uwer Vergadering kan wegdragen, dan zagen wij gaarne, dat bedoeld Art. in dier voege gewijzigd werd:

„Het prediken wordt aan de litterarische Studenten toegestaan onder het opzicht en in de tegenwoordigheid van een Predikant.”

IV. Is er op onze laatste Vergadering veel gesproken over de verplaatsing der Theol. School. Wij konden niet

voorzien, of het ook op deze Synode al of niet ter sprake zou worden gebracht; wij meenden echter, dat het noodzakelijk was op dit punt een ernstig onderzoek in te stellen. Ten slotte kwamen wij tot het besluit, dat ingeval de verplaatsing der Theol. School op deze Vergadering mocht ter tafel komen, de Curatoren tegen deze verplaatsing moesten adviseeren.

V. In verband met het voorgaande brengen wij ter uwer kennis, dat op dit oogenblik onze School behoefte heeft aan eene geschikte localiteit voor eene collegiezaal. Ingeval de school wordt verplaatst, vervalt deze behoefte te Kampen van zelf, doch indien in deze geene verandering komt, zoo behoort men van stonde aan handen aan het werk te slaan. Om de kas der Theol. school niet te zeer te bezwaren, zouden wij voorstellen, tot bereiking van het doel eene algemeene collecte te houden.

VI. En eindelijk, heeft het collegie van Docenten en Curatoren nog eenige werkzaamheden verricht omtrent de Zendingenzaak, en aan den docent S. VAN VELZEN is opgedragen uwe Vergadering aangaande deze gewigtige aangelegenheid het rapport uit te brengen.

Na UHEW. 's Heeren zegen in uwe gewichtvolle werkkring te hebben toegewenscht, zoo hebben wij de eer te zijn,

Eerw. Heeren en Broeders in Chr.!

Namens het Collegie voornoemd,

Zijne Commissie (ad hoc),

Middelburg, (w. get.) W. A. Kok.

23 Junij 1869.

J. F. BULENS.

Rapport van de Zendings-Commissie.

Geachte Broeders!

Sinds de vorige Synode, gehouden in 1866, zijn door de Commissie voor de Zending bestendig pogingen aangewend om zendelingen te verkrijgen. Er is eene uitnoodiging gedaan, opdat Predikanten, die bereid waren om hun leven te wijden aan de verkondiging van het Evangelie onder de heidenen, zich bij ons mochten aanmelden. Niemand heeft zich aangemeld. Aan de oproeping om zich ter beproeving over te geven, ten einde, daartoe geschikt bevonden, op kosten der Kerk onderwijs en opleiding tot Zending te ontvangen, is wel door velen beantwoord, maar geruimen tijd werd niemand gevonden, die ons bleek de vereischten te bezitten, waarom hij aangenomen had kunnen worden. Eindelijk zijn wij op iemand geweest, die na onderzoek in aanmerking kwam, en onlangs, toen hij eenige maanden beproefd was, definitief om opgeleid te worden is aangenomen. Bedoelde kweekeling bevindt zich aan onze School te Kampen.

Het is bij ons in ernstige overweging gekomen, of het doelmatig zou zijn, als wij gebruik maakten van eenige inrichting tot opleiding van Zendingen in ons land. Wij hebben geoordeeld, dat geene inrichting in Nederland ons genoegzame waarborgen oplevert, waarom we zouden kunnen verwachten, dat aldaar onze jongelingen overeenkomstig het verlangen der Kerk zouden opgeleid worden. Daarop hebben we het oog gevestigd op het buitenland. Dáár worden inrichtingen gevonden met welke wij, zooveel ze ons bekend zijn, niet alleen vereenigd ons gevoelen, maar die

daarenboven hulpmiddelen bezitten, waarvan onze School voor als nog verstoken is. Nogtans hebben we geene vrijheid gevonden onze jongelingen naar eene buitenlandsche inrichting ter opleiding te zenden; daar zij alsdan welligt aan eene buitenlandsche Kerk zich aansluiten, maar geen Zendingen der Kerk alhier zullen zijn. Met de geringe middelen, die we hebben, met onze kleine kracht en met ons gebrek heeft de Heere de Kerk in ons land uitgebreid en verzorgd. Dit moet, denken we, ons tot aanwijzing zijn, om, ook in betrekking tot de Zending, met de middelen, die ons geschonken worden, voort te werken, in de verwachting, dat de Heere onze pogingen zegenen zal.

Nog kunnen we mededeelen, dat wederom eene oproeping gedaan is door middel van het Weekblad der Theol. School, ten einde meer kweekelingen voor de Zending te verkrijgen. Eerlang, zoo aan deze oproeping voldaan wordt, zal het onderzoek naar de geschiktheid der aspiranten plaats hebben. Veel ondervinding hebben wij reeds opgedaan, waardoor het duidelijk gebleken is, hoezeer wij de leiding en den zegen des Heeren behoeven in het belang der Zending en der opleiding tot het Zendingswerk. Het worde door allen behartigd, die om de uitbreiding van het Rijk des Heeren bidden, opdat de pogingen, die onder ons voor de Zendingszaak worden aangewend, door Zijne gunst tot de verheerlijking Zijns Naams en tot zaligheid van zondaren uitloopen!

.
 .08 Namens de Zendings-Commissie,
 .18, 08 S. VAN VELZEN, *Pres.*
 .38, 18
 .48
 .88
 .73-07, 28, 81
 .34-48
 .76, 98
 .88, 10
 .04, 08
 .04
 .04

I N H O U D.

	Bladz.
Voorwoord	III.
Zamenstelling der Synode, Leden, Praeses, enz. 5—9, 13, 28, 49.	
Verklaring van instemming met de Belijdenisschriften	9.
Orde der Vergadering.	9.
Afgevaardigden van de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk in Schotland	9, 14, 15, 21, 65—73.
Afgevaardigde van de Reformed Church in Amerika	10.
Afgevaardigden van de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen 11.	
Brief van Ds. H. MATZKE te Görlitz in Silezië	11, 15.
Commissie van Rapporteurs	10.
Vereeniging met de (Oud)Gereformeerde Kerk. 10, 12-23, 27, 28, 29.	
Ds. B. STERKENBURG	13, 23, 24.
De Kerk in verhouding tot den Staat	18—20.
De naam der Kerk	18—20, 57.
Verslag van de Synodale Commissie	22, 74, 75.
Leden der Synodale Commissie	22.
De Ouderling G. LOOBERTS	24.
Ds. J. T. Bos te Haren	25—27.
Ds. K. KRÉULEN te Zierikzee	27.
Het sluiten van den toegang tot de Synode voor Leeraars en Ouderlingen	28, 76—78.
De Doop van het Hervormd Kerkgenootschap	29.
Kinderen van geëxcommuniceerden	30.
Doopleden als doopgetuigen	30.
Betwiste huwelijken	30, 31.
Huwelijksinzegening	31, 32.
Ontheiliging van den Rustdag	32.
Redactie der Notulen	33.
Ds. J. VAN DIJK te Doetinchem	33, 35, 79—87.
Een dankoffer	34—36.
Indringing in eens anders dienst	36, 37.
Het beroep van Ds. B. AMSING in Zeeland.	37, 38.
Ds. DONKERS van Sluis	39, 40.
Broeder C. DE BEST.	40.
Ds. P. BALT te Sellingen.	40.

Opzegging van Lidmaatschap 41.
 Afscheiding in Noord-Amerika 42—44.
 Getuigschrift voor kinderen der gemeente 44.
 Het korte verblijf der Leeraren in de gemeente 44, 45.
 Het smaden en bespotten van het ambtsgewaad 45.
 Wering van Leden van geheime genootschappen in de Classis
 Holland en Wisconsin, Noord-Amerika 45, 46.
 Het Consulentschap 46.
 De bevestiging van Leden 46.
 Het inroepen der liefdadigheid 47.
 Het onderstands-domicilie 47.
 Het lager onderwijs 48, 49.
 Fonds tot ondersteuning van emeriti predikanten, enz. . . 49, 50.
 Inwendige zending 50.
 Tractaatjes bij Kemink en Zoon te Utrecht 50, 51.
 Bewegingen in het Hervormd Kerkgenootschap 51, 52.
 Admissie-examen 52.
 De vacantie aan de Theologische School 53.
 De uitgave des Bijbels in de laag Maleische taal 53.
 Brief van een lid der gemeente te Zutphen 53.
 „ „ den Kerkeraad te Stads-Kanaal 53, 54.
 „ „ A. VAN DER WERF te Dragten 54.
 „ „ R. DIJKSTRA te Joure 54.
 Het zoontje van wijlen den zendeling VAN GENNIP 54.
 Theologische School 55.
 Verhooging van het tractement van den Heer C. MULDER . . 55.
 „ „ „ „ „ de Docenten 55.
 Het voorgaan in de gemeente door litterarische Studenten . 55.
 Kampen de plaats bij voortduring voor de Theologische School. 55.
 Een gebouw voor de Theologische School 56.
 Het leeren van moderne talen aan de Theologische School. 56.
 Bij eventueele vacature aan de School 56.
 Vertegenwoordiging der Provinciën 57.
 Tijd en plaats voor de Synode 57.
 Studenten en correspondentie der Oud-Gereformeerde Kerk
 in Pruissen 57, 58.
 Uitgave der Notulen 58.
 Kosten der Vergadering 58.
 Sluiting 58—61.

Een van de redenen, waarom de Afgescheiden kerken haar eerste algemene synode hebben belegd was wel het Koninklijk Besluit, dat publieke erediensten aan haar verbood. Men wilde zich gezamenlijk bezinnen op de vraag, wat dienaangaande aan de Koning zou zijn te antwoorden (Handelingen, art.4). Twee ontwerpen voor een adres aan Z.M. werden ter tafel gebracht (art.15), maar niet zonder meer overgenomen (art.16). Na de nodige wijzigingen en aanvullingen is het officieel vastgesteld (art.20). Tevens is besloten, een zgn. dank-, vast- en bededag uit te schrijven (art.21), om Gods zegen af te smeken over het in te zenden adres aan de Koning (art.22). Een „biddagsbrief” wordt vastgesteld; die zal tevens aan de Koning worden toegezonden (art.50). Een en ander zal door een commissie aan Z.M. worden aangeboden (art.51). Dit is gebeurd op woensdag 16 maart 1836 (Handelingen, blz.48). Het bewuste document wordt hierbij afgedrukt.